

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра економічної теорії

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Економічна аналітика
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальна та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 Економіка

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни»

здобувача Досіної Дар'ї Ігорівни _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кулага І.В.

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: д.е.н., проф. Кириленко В.І.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління
(назва факультету / навчально-наукового інституту)

Кафедра економічної теорії
(назва кафедри)

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«Економічна аналітика»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ (за наявності)

ПОГОДЖЕНО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи (гарант)
освітньої програми

Завідувач кафедри

М. К. Галабурда

В. І. Кириленко

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 20__ р.

_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти **Досій Дар'ї Ігорівні**
(прізвище, ім'я, по-батькові)

очної (денної) форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "31" січня 2024 р .№159-ст _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи дослідження діяльності ФОПів (назва розділу)
Розділ 2	Аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні (назва розділу)
Розділ 3	Перспективи розвитку ФОПів у повоєнний період (назва розділу)
Об'єкт дослідження:	процес розвитку ФОПів в Україні
Предмет дослідження:	вплив війни на функціонування та розвиток ФОПів в Україні
Мета кваліфікаційної роботи:	аналітичне оцінювання динаміки розвитку ФОПів в Україні під час війни та розробка практичних рекомендацій щодо стимулювання їхнього розвитку у повоєнний період

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	визначити економічну сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів; розкрити роль ФОПів в економіці країни та визначити основні тенденції їхнього розвитку; здійснити аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності ФОПів в Україні.
У розділі 2	провести аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні у довоєнний період та під час війни; дослідити вплив війни на функціонування ФОПів, визначити проблеми та виклики, що виникають в умовах воєнного положення; визначити можливості для оптимізації стратегій та підтримки ФОПів для забезпечення стійкого розвитку в умовах нестабільності.
У розділі 3	здійснити оцінку заходів державної політики підтримки та стимулювання бізнесу в Україні під час війни, визначити основні тенденції та перспективи розвитку; обґрунтувати можливі сценарії розвитку ФОПів в Україні у повоєнний період та розробити практичні рекомендації щодо стимулювання подальшого розвитку.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 2024 р.

**Завдання одержав
здобувач**

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 72 сторінки, 2 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел з 46 найменувань.

«Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни»

Об'єктом дослідження є процес розвитку ФОПів в Україні.

Предметом дослідження є вплив війни на функціонування та розвиток ФОПів в Україні.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – аналітичне оцінювання динаміки розвитку ФОПів в Україні під час війни та розробка практичних рекомендацій щодо стимулювання їхнього розвитку у повоєнний період.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- визначити економічну сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів;
- розкрити роль ФОПів в економіці країни та визначити основні тенденції їхнього розвитку;
- здійснити аналіз нормативно-правового задекспечення діяльності ФОПів в Україні;
- провести аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні у довоєнний період та під час війни;
- дослідити вплив війни на функціонування ФОПів, визначити проблеми та виклики, що виникають в умовах воєнного положення;
- визначити можливості для оптимізації стратегій та підтримки ФОПів для забезпечення стійкого розвитку в умовах нестабільності;
- здійснити оцінку заходів державної політики підтримки та стимулювання бізнесу в Україні під час війни, визначити основні тенденції та перспективи розвитку;
- обґрунтувати можливі сценарії розвитку ФОПів в Україні у повоєнний період та розробити практичні рекомендації щодо стимулювання подальшого розвитку.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення та висновки наукового дослідження можуть бути безпосередньо використані в розробці державної політики підтримки ФОПів в умовах війни та післявоєнної відбудови, діяльності бізнес-асоціацій та громадських організацій, які співпрацюють з ФОПами, та у наукових дослідженнях з питань розвитку підприємств в кризових ситуаціях.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: динаміка розвитку ФОПів, державна політика підтримки бізнесу, підприємець, підприємництво, стимулювання розвитку бізнесу, сценарії розвитку, фізична особа-підприємець (ФОП).

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Економічна аналітика»
Досіної Дар'ї Ігорівни
на тему: «Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни»

1. *Актуальність теми:* аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни є надзвичайно актуальним, оскільки він допомагає виявити ключові проблеми, з якими стикаються підприємці та розробити ефективні стратегії підтримки бізнесу в кризових умовах, а також забезпечити економічну і соціальну стабільність та сприяти відновленню та розвитку економіки країни.

2. *Позитивні риси кваліфікаційної роботи:* автор чітко визначає особливості функціонування та тенденції розвитку ФОПів, розкриває їхню роль в економіці країни. Значна увага в роботі приділяється аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності ФОПів та оцінці заходів державної політики підтримки та стимулювання бізнесу в Україні під час війни, що робить дослідження комплексним та практично значущим.

3. *Наявність самостійних розробок автора:* автором здійснена систематизація підходів до трактування терміну «підприємець», проведений аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні у довоєнний період та під час війни, досліджено вплив війни на функціонування ФОПів.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:* детальний аналіз проблем та викликів, що виникають в умовах воєнного положення, а також виявлення можливостей для оптимізації стратегій розвитку ФОПів в Україні дозволило автору обґрунтувати можливі сценарії їхнього розвитку у повоєнний період та розробити практичні рекомендації щодо підтримки ФОПів для забезпечення стійкого розвитку в умовах нестабільності.

5. *Наявність недоліків:* автор використовує цитований матеріал для ретроспективного огляду теорії підприємництва та частково для аналізу нормативно-правової бази, зокрема з питань оподаткування та звітності ФОПів. Хоча кількість цитованого матеріалу не є надмірною і оформлена за правилами, його скорочення могло б додатково підвищити якість кваліфікаційної роботи. Водночас, ці недоліки не знижують повноти та обґрунтованості отриманих результатів та рекомендацій.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: кваліфікаційна бакалаврська робота Досіної Дар'ї Ігорівни на тему: «Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни» допускається до захисту перед ЕК. Оцінка письмової частини кваліфікаційної роботи 56 балів.

Науковий керівник - доцент кафедри економічної теорії, канд. екон. наук., доцент –

«___» _____ 2024 р.

(підпис)

Кулага І.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження діяльності ФОПів.....	6
1.1 Економічна сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів.....	6
1.2 Роль ФОПів в економіці та основні тенденції розвитку.....	13
1.3 Нормативно-правове забезпечення діяльності ФОПів в Україні.....	18
РОЗДІЛ 2. Аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні.....	23
2.1 Динаміка розвитку ФОПів у довоєнний період та під час війни.....	23
2.2 Вплив війни на функціонування ФОПів.....	33
2.3 Оптимізація стратегій та підтримка ФОПів в умовах нестабільності.....	39
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку ФОПів у повоєнний період.....	46
3.1 Оцінка заходів державної політики стимулювання та підтримки бізнесу в Україні під час війни.....	46
3.2 Сценарії розвитку ФОПів в Україні у повоєнний період.....	56
3.3 Розробка практичних рекомендацій стимулювання розвитку бізнесу.....	59
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Україна, як і багато інших країн, переживає складні економічні та соціальні виклики у зв'язку з війною, що впливає на різні сфери життя, зокрема на діяльність фізичних осіб-підприємців (ФОПів). Для кращого розуміння та підтримки цієї групи суб'єктів підприємницької діяльності необхідно ретельно вивчити теоретичні основи функціонування ФОПів, аналізувати динаміку їх розвитку в умовах нестабільності та передбачити перспективи подальшого розвитку у повоєнний період.

Другий рік жорстокої війни став справжнім викликом для України. Прогнози щодо подальшого розвитку подій на фронті не дають чіткої картини, окрім того, що війна може затягнутися надовго.

Незважаючи на безліч труднощів, українці, зокрема й українські підприємці, не здаються. Вони демонструють свою проактивність та стійкість, продовжуючи працювати та розвиватись, навіть в умовах невизначеності.

Актуальність дослідження діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОПів) в умовах війни в Україні визначається тим, що ця тема відображає суттєві виклики, з якими стикаються підприємці під час війни. Військові події та політична нестабільність мають серйозний вплив на економічну ситуацію в країні, що вимагає аналізу їхнього впливу на малий бізнес, зокрема на ФОПів.

Війна спричинила значні труднощі для ведення бізнесу в Україні. Багато ФОПів змушені були припинити свою діяльність, інші – істотно скоротити обсяги роботи. Підприємці вимушені адаптуватись до нових умов, так як війна змусила їх шукати нові шляхи ведення бізнесу, освоювати онлайн-торгівлю, переорієнтовуватися на нові ринки збуту. Для стимулювання розвитку ФОПів у повоєнний період необхідна ефективна державна політика, спрямована на допомогу та підтримку малого та середнього бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання конкретної проблеми із зазначенням авторів та їх наукового внеску, на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин проблеми, яким

присвячується означена кваліфікаційна робота. Теоретичні основи досліджень підприємництва знайшли відображення у працях таких зарубіжних вчених як Р. Кантільон, А. Сміт, Жан-Батіст Сей, А. Маршалл, Д. Б. Кларк, Ф. Найт, Р. Коуз, Й. Шумпетер, П. Друкер, Ізраїль Меїр Кірзнер. Серед вітчизняних вчених, важливий внесок у дослідженнях підприємницької діяльності здійснили Ануфрієва О.Л., Пальчевська Т.Г., Лагоцька Г.М., Скиба М.В., Лех Г.А., Мельник Т. У дослідженнях українських науковців, зокрема О.Павліш, М. Банік, Ю. Тарасовський, Т. Матяш, А. Дячкіна, А. Кириченко, М. Репко, М. Мигал проведений аналіз впливу війни на малий і середній бізнес, визначено особливості функціонування ФОПів у сучасних умовах.

Мета дослідження - аналітичне оцінювання динаміки розвитку ФОПів в Україні під час війни та розробка практичних рекомендацій щодо стимулювання їхнього розвитку у повоєнний період.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі **завдання**:

- визначити економічну сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів;
- розкрити роль ФОПів в економіці країни та визначити основні тенденції їхнього розвитку;
- здійснити аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності ФОПів в Україні;
- провести аналіз динаміки розвитку ФОПів в Україні у довоєнний період та під час війни;
- дослідити вплив війни на функціонування ФОПів, визначити проблеми та виклики, що виникають в умовах воєнного положення;
- визначити можливості для оптимізації стратегій та підтримки ФОПів для забезпечення стійкого розвитку в умовах нестабільності;
- здійснити оцінку заходів державної політики підтримки та стимулювання бізнесу в Україні під час війни, визначити основні тенденції та перспективи розвитку;

- обґрунтувати можливі сценарії розвитку ФОПів в Україні у повоєнний період та розробити практичні рекомендації щодо стимулювання подальшого розвитку.

Об'єкт дослідження - процес розвитку ФОПів в Україні.

Предмет дослідження – вплив війни на функціонування та розвиток ФОПів в Україні.

Методи дослідження. В роботі використовуються методи аналізу та синтезу, наукового абстрагування, аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз, а також систематизація та узагальнення.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення та висновки наукового дослідження можуть бути безпосередньо використані в розробці державної політики підтримки ФОПів в умовах війни та післявоєнної відбудови, діяльності бізнес-асоціацій та громадських організацій, які співпрацюють з ФОПами, та наукових дослідженнях з питань розвитку підприємств в кризових ситуаціях.

Інформаційна база дослідження містить в собі праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, наукові публікації, інформаційні ресурси, законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані офіційних сайтів та звіти рейтингових агентств.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФОПІВ

1.1 Економічна сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів

Теорія підприємництва відображає одну з найжвавіших і важливих галузей економічної науки. Заснована на дослідженнях видатних науковців, вона розкриває сутність та механізми підприємницької діяльності, яка є каталізатором економічного розвитку та нововведень. В цьому контексті, економічний зміст підприємництва полягає у виявленні та використанні можливостей у створенні нових продуктів, послуг або процесів в умовах нестабільності та ризику.

Вперше в науковий обіг поняття «підприємство» (англ. entrepreneurship) ввів англійський економіст Річард Кантільйон (1680–1734). Він розумів підприємство як економічну функцію особливого роду та підкреслював завжди присутній у ньому елемент ризику. Підприємця Р. Кантільйон визначив як людину, яка купує за певну ціну засоби виробництва, щоб виробити Річард Кантільйон продукцію і продати її для одержання доходів, і котра, беручи на себе зобов'язання з витрат, не знає, за якими цінами може відбутися реалізація. До підприємців він зараховував людей з нефіксованими прибутками (ремісників, купців, селян та інших), тобто тих, хто був зайнятий економічною діяльністю в умовах нестабільності та непередбачуваності цін. Тому головною рисою підприємця Р. Кантільйон вважав готовність до ризику [1].

Відомими є висловлювання видатного англійського економіста Адама Сміта (1723–1790) стосовно інтересів підприємців та їх взаємодії з інтересами держави і суспільства. А. Сміт розглядав підприємця як власника, пов'язуючи підприємницьку діяльність насамперед із власною зацікавленістю підприємця (особистим збагаченням), під час реалізації якої він сприяє найефективнішому задоволенню потреб суспільства. Науковець підкреслював, що підприємець

підключається винятково власними інтересами під час виробництва, переслідує Давид Рікардо власну користь. При цьому «невидима рука» скеровує його до мети, яка зовсім не входила в його наміри: «Переслідуючи свої власні інтереси, він часто дійовішим способом служить інтересам суспільства, ніж тоді, коли свідомо намагається служити їм» [1].

Видатним внеском у розробку теорії підприємства стали праці австроамериканського економіста Йозефа Шумпетера (1883–1950). Шумпетер визначав підприємництво як універсальну загальноекономічну функцію будь якої економічної системи. У центрі своєї теорії економічного розвитку він поставив підприємця, що виступає рушієм економічного та науково-технічного процесу. Підприємницьку функцію науковець ототожнював із функцією економічного лідерства і новаторства. Шумпетер зазначав, що інновація – це дитя підприємства, а підприємець – творець інновацій [1].

Як трактували термін «підприємець» відомі економісти, наведено в табл. 1.1

Таблиця 1.1 – Еволюція терміну «підприємець» [2]

Період	Вчені	Ознаки діяльності підприємця
XVIII ст.	Річард Кантільон	людина, яка має здатність керувати власною справою в умовах нестабільності та ризикувати задля отримання доходу
	Адам Сміт	людина, яка отримує прибуток на вкладений капітал
XVIII –XIX	Жан-Батіст Сей	людина, яка на свій ризик і за власний рахунок для отримання вигоди створюючи власну справу виробляє продукт
XIX- XX ст.	Альфред Маршалл	людина, яка не тільки бере на себе ризик займатись виробництвом задля отримання прибутку а й має особливий унікальний дар (підприємницькі здібності), що дозволяє їй поєднати фактори виробництва (землю, працю, капітал) та організувати виробництво таким чином, щоб отримати найвищі прибутки при найменших витратах

Продовження таблиці 1.1

XIX- XX ст.	Джон Бейтс Кларк	людина, яка здійснює функцію координування факторів виробництва
XX ст.	Фредерік Найт	людина, яка завдяки власній інтуїції, вмінню передбачити майбутнє та фортуні отримує прибуток в умовах невизначеності
	Рональд Коуз	людина, яка має здібності правильно реагувати на зміни економічної кон'юнктури, робити вибір та приймати ефективні рішення за умов неповної (обмеженої) інформації
	Йозеф Шумпетер	людина, організація, яка має здібності втілювати нові прогресивні ідеї, використовує процес руйнування для створення нових продуктів, послуг та ін., рушій науково- технічного прогресу
	Пітер Друкер	людина, яка шукає змін, реагує на них, перетворює джерело в ресурс, використовує можливості
	Ізраїль Меїр Кірзнер	рушій ринкового процесу, вектор суміщення попиту та пропозиції, необхідна передумова формування ринкових цін. Підприємець визначає попит та пропозицію індивідів та об'єднує їх за допомогою тієї або іншої структури обміну

На основі аналізу табл. 1.1, можна стверджувати, що підприємець – це активна, ініціативна, творча людина, яка володіє знаннями, здібностями та навичками для організації та ведення власної справи, несе відповідальність за прийняття рішень та ризикує з метою отримання прибутку, впроваджує інновації та створює нові цінності.

Підприємець та підприємницька діяльність є невід'ємними складовими сучасного бізнесу та економіки загалом. Вони сприяють інноваціям, розвитку та створенню нових робочих місць, а також забезпечують зростання економіки та підвищення якості життя в цілому.

Підприємницька діяльність може здійснюватися в різних формах рис.1.1. В Україні найпоширенішими є варіанти ведення свого бізнесу у формі фізичної

особи-підприємця (ФОП), приватного підприємства (ПП) та товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Розглянемо їх особливості.

Рисунок 1.1 – Форми підприємницької діяльності [3]

Найбільш розповсюдженою формою господарювання є фізична особа-підприємець (ФОП(СПД)), яка не потребує наявності статутного капіталу. Таку форму господарювання зазвичай обирають люди, які бажають здійснювати підприємницьку діяльність на спрощених умовах оподаткування без створення юридичної особи. Ця форма господарювання передбачає і спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку.

Приватне підприємство (ПП) – це підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи).

Основні риси, притаманні приватному підприємству:

- ПП має статус юридичної особи та підлягає державній реєстрації, має власне найменування та виступає в цивільному та господарському обороті від власного імені;

- ПП діє на підставі статуту;

- Статутний капітал ПП складається з вартості вкладів його засновників. Законом не визначено мінімальний розмір статутного капіталу ПП. Вкладом до статутного капіталу ПП можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи

інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом;

– Управління ПП здійснює власник, а поточне керівництво – призначений власником виконавчий орган (в 95% випадків власник і директор ПП – одна особа). Засновник ПП не відповідає за його зобов'язаннями і несе ризик збитків, пов'язаних з діяльністю ПП, у межах вартості свого вкладу.

Товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є засноване одним або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом. Учасники ТОВ не відповідають за його зобов'язаннями. Товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном.

Кількість учасників товариства не обмежується. Свої права та повноваження учасники реалізують керуючись корпоративним договором, який є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі.

Створення товариства відбувається за рішенням його засновників. Установчим документом товариства є статут. Перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства, справжність підписів учасників засвідчується нотаріально.

Розмір статутного капіталу товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України. Розмір частки може додатково визначатися у відсотках та повинен відповідати співвідношенню номінальної вартості його частки та статутного капіталу товариства. Вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом. Збільшення статутного капіталу товариства допускається лише після внесення всіма учасниками товариства своїх вкладів у повному обсязі [3].

Для дослідження був обраній саме ФОП, так як він займає вагому чисельність та роль в економіці та більш вразливий до впливу війни.

Фізична особа-підприємець (ФОП) в Україні – це суб'єкт господарювання, який має право виконувати роботи або надавати послуги як незалежний підрядник.

Реєструючись як фізична особа-підприємець, особа має обрати види діяльності та відповідну податкову систему.

Будь-яка дієздатна особа, незалежно від громадянства, може зареєструватися як Фізична особа- підприємець (ФОП) в Україні. Місце проживання фізичної особи в Україні не впливає на місце реєстрації як ФОП. Тому особа може зареєструватися у будь-якому органі реєстрації в Україні (чи то в нотаріальній конторі, або в центрах адміністративних послуг). Реєстрація займає до 24 годин після подання документів.

До того ж, можна зареєструватись як ФОП через Інтернет: у цьому випадку заявник повинен мати електронний цифровий підпис.

ФОП провадить свою діяльність за обраною системою оподаткування: загальною або спрощеною.

Загальна система оподаткування передбачає сплату 18% податку на чистий прибуток. Крім того, ФОП повинен сплатити 1,5% військового збору та 22% єдиного соціального внеску з чистого прибутку до Пенсійного фонду. Реєстрація особи, як платника ПДВ є обов'язковою, якщо річний оборот сягає 1 000 000 гривень (в Україні ПДВ становить 20%).

Спрощена система оподаткування передбачає сплату єдиного податку залежно від обраної групи платників єдиного податку та застосовується з обмеженнями на діяльність (останнє означає, що деякі види діяльності заборонені для оподаткування за спрощеною системою) [4].

ФОП може обрати одну з чотирьох груп системи сплати єдиного податку:

1. ФОП 1 групи – це підприємці без найманих працівників, які займаються роздрібною торгівлею на ринках або наданням послуг людям. До цієї групи належать, зокрема, перукарі, масажисти, фотографи, усі, хто займається виготовленням товарів на замовлення (кондитери, кравці, столяри) тощо. Обсяг річного доходу має не перевищувати 1,11 млн грн на рік. Співпрацювати з юрособами заборонено.
2. ФОП 2 групи – це вид оформлення для невеликого бізнесу з розширеними можливостями та більшим обсягом доходів. Підприємці цієї групи можуть займатися виробництвом харчових та нехарчових продуктів, лісовим та

рибним господарством, розведенням тварин, ресторанним бізнесом, торгівлею на ринках та в магазинах, наданням побутових послуг, виробництвом товарів, фрілансом тощо. Кількість найманих працівників не більше 10 осіб. Максимальний річний дохід – 5,9 млн грн на рік. Співпрацювати та укласти договори з юрособами дозволено.

3. ФОП 3 групи – це підприємці, які можуть працювати самостійно, так і наймати необмежену кількість робітників, та у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 8,2 млн грн. Цим підприємцям дозволено співпрацювати з юрособами.
4. ФОП 4 групи – це підприємці, які займаються сільськогосподарською діяльністю. Вони мають право реалізувати власноруч вироблену продукцію, крім диких тварин та хутра. Для цієї категорії передбачені інші системи оподаткування, а максимальний річний ліміт доходу відсутній. Співпрацювати з юрособами дозволено [5].

Серед основних переваг ФОП варто відзначити такі:

1. можливість сплачувати 18% не з доходу, як платять звичайні фізособи без реєстрації, а з прибутку (різниці між доходами та витратами) або користуватися спрощеною системою оподаткування та сплачувати податок за низькою або у фіксованій сумі грошей;
2. зменшення ризиків від сплати податків або неоформлені трудових відносин;
3. відсутність ризику за отримання адмінштрафу за здійснення незареєстрованої підприємницької діяльності;
4. можливість легально наймати працівників;
5. можливість офіційно знімати офіс та просто «засвітити» свою діяльність, укладаючи господарські договори, проводити рекламу, створювати свій бренд тощо.

Переваги ФОП над створенням ТОВ чи приватного підприємства (ПП):

1. більш проста процедура реєстрації;
2. можливість реєстрації за місцем проживання (не треба юрособи);

3. відсутність повноцінного бухгалтерського обліку (тільки дуже спрощений облік доходів і витрат або тільки доходів);
4. можливість перебувати на легших групах (1-2) єдиного податку (ЄП), де сплачується фіксована сума грошей за коєний місяць, на яку не впливає дохід;
5. проста й дешева процедура закриття бізнесу;
6. можна взагалі не наймати працівників;
7. менша кількість звітності – відсутність фінансових звітів (балансу, звіту про фінрезультати та ін.), менша кількість статистичних звітів, більш проста податкова звітність;
8. легше розібратися у веденні обліку та здійснювати його самостійно без послуг бухгалтера [6].

ФОП має свої переваги, але зазначимо й недоліки:

1. існують види діяльності для ФОП заборонені, зокрема фінпослуги;
2. можуть бути проблеми з залученням значних розміру кредитних ресурсів, так як банки більше направлені на співпрацю у бізнесі з юрособами, фінансовий стан яких можна достовірніше оцінити;
3. великі підприємства можуть принципово не співпрацювати з ФОП;
4. ФОП несе відповідальність по своїм забов'язанням усім своїм майном, у тому числі таким, що знаходиться у спільній власності з дружиною (чоловіком), батьками [6].

Загалом, ФОП є зручною формою ведення бізнесу для малого та середнього підприємництва. Проте, перед тим, як реєструвати ФОП, важливо ретельно зважити всі плюси та мінуси.

1.2 Роль ФОПів в економіці та основні тенденції розвитку

Малий бізнес, будучи рушієм ринкової економіки, стикається з численними викликами, як-от фінансові негаразди, економічні цикли, інфляційний тиск,

податковий тягар та інші. Ці фактори роблять його особливо чутливим до зовнішніх впливів. Незважаючи на свою вразливість, малі підприємства відіграють значну роль як на національному, так і на глобальному рівні.

Впродовж останніх кількох років у Західній Європі, США і Японії великого значення набув дрібний бізнес, де він поданий сукупністю малих і середніх підприємств. Основна їхня маса – це дрібні підприємства, у яких працюють не більше ніж 20 чоловік. Малі підприємства забезпечують 2/3 приросту нових робочих місць, що дало змогу значно скоротити безробіття в цих країнах. На сьогодні на частку малих фірм, які є дуже важливою і постійно зростаючою частиною британської економіки, припадає 25 % від усієї робочої сили. Визнаним європейським лідером у цій сфері є Італія – з майже 800 тис. промислових підприємств країни 99 % становлять малі та середні. У Німеччині та Нідерландах малий та середній бізнес забезпечує близько 40 % експорту, Італії – 25-30 %, Франції – 20-25 %, Японії – 10–15 %. Проте необхідно зазначити, що в Японії участь малого і середнього бізнесу в експортних операціях є у 4 рази меншою від їх вкладу у валовий випуск продукції в обробній промисловості, а у Великобританії та Франції – у 2 рази. Тільки той факт, що у 2004 р. продаж продукції великих конгломератів у Франції скоротився на 2,4%, а середніх і малих підприємств – збільшився на 2,6%, свідчить про ефективність останніх. В Японії частка малих підприємств, які виконують урядові замовлення, становить 45%, а у замовленнях громадських організацій країни – 32%. На частку малих і середніх підприємств в Японії припадає близько 55% реалізованої промислової продукції, близько 60 % – оптової торгівлі і більш як 80% – роздрібною. В обробній промисловості з 6,5 млн підприємств 99% становлять малі. Вони переважають також у будівництві, у сфері послуг, становлять 99% усіх фірм у роздрібній торгівлі. На малих і середніх підприємствах зайнято 39,5 млн чол., або 80,6% усієї робочої сили Японії. У Республіці Корея протягом 1990-х років щороку реєструвалося близько 5,5 тис. нових середніх та малих підприємств. За останнім даними частка малого й середнього підприємництва у ВВП країн з розвинутою ринковою економікою становить: Великобританії – 50-54%, Німеччини – 50-53%, Італії – 57-60 %, Франції

– 55-62%, США – 50-52%, Японії – 52-55%. Загалом же за останнє десятиріччя частка малого бізнесу зросла з 9% до 62%. Отже, підсумовуючи розглянуту тенденцію, можна стверджувати, що в економічно розвинених країнах мале підприємництво відіграє значну роль у створенні ВВП [7].

ФОПи роблять значний внесок у розвиток економіки нашої країни, забезпечуючи зайнятість, стимулюючи інновації та підтримуючи економічне зростання.

По-перше, індивідуальні підприємці є важливим джерелом зайнятості. Вони створюють робочі місця для себе та інших, що допомагає знизити безробіття та збільшити доходи. Багато хто вибирає шлях підприємництва через прагнення до самореалізації, а також з метою покращення свого фінансового стану.

По-друге, індивідуальні підприємці стимулюють інновації та розвиток нових технологій. Як правило, підприємці активно виводять на ринок нові ідеї, продукти та послуги, що сприяє розвитку конкуренції та підвищенню якості товарів та послуг. Це, своєю чергою, сприяє економічному розвитку, стимулюючи зростання інвестицій та виробництва.

По-третє, індивідуальні підприємці є важливим джерелом податкових надходжень для держави. Вони сплачують прибуткові податки, які сприяють формуванню бюджету країни та забезпечують реалізацію соціальних програм та інфраструктурних проектів.

Крім того, фізичні особи-підприємці можуть впливати на розвиток місцевих громад, фінансово підтримуючи різноманітні благодійні і культурні ініціативи. Вони також сприяють диверсифікації економіки та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Загалом, роль фізичних осіб-підприємців в економіці неоцінено важлива. Вони є драйверами розвитку, творять нові можливості та сприяють стабільності та процвітанню країни. Розвиток підприємництва та підтримка ФОПів повинні залишатися пріоритетними завданнями для держави з метою створення сприятливої та підтримуючої атмосфери для розвитку бізнесу.

Незважаючи на значний внесок в економіку, ФОПи стикаються з низкою проблем. До них належать складність ведення бухгалтерського обліку та податкової звітності, необхідність самостійно шукати клієнтів та партнерів, відсутність доступу до кредитів та інших фінансових ресурсів, а також високий рівень конкуренції.

В цілому, роль ФОПів в економіці України є дуже важливою. Їхня діяльність стимулює конкуренцію, створює нові робочі місця, сприяє зростанню ВВП та розвитку місцевих громад.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку ФОПів дозволяє виділити кілька ключових моментів:

1. Збільшення кількості підприємців:

За даними Державної служби статистики України, з 1 лютого 2023 по 1 лютого 2024 рр, українці створили рекордну кількість ФОП за останні 10 років і встановили абсолютний рекорд — 314 392. Цей показник перевершив не тільки перший рік воєнного стану, але й 2021 рік, тоді українці зареєстрували найбільше ФОПів за всі роки незалежності — 268 382. Така тенденція свідчить про те, що дедалі більше людей в Україні обирають шлях підприємництва [8].

2. Зміна структури індивідуальних підприємців:

Зростає частка індивідуальних підприємців, які займаються онлайн-торгівлею, ІТ-послугами, освітою та консалтингом. Це пов'язано з розвитком digital-технологій та зростанням попиту на відповідні послуги. ФОПи, які працюють в ІТ-сфері, становлять близько 14% всіх українських ФОПів у лютому 2024 року в Україні було 1 986 117 активних ФОПів. Водночас частка ІТ серед відкритих нових ФОПів за останній рік нижча — лише 5% [9].

3. Більш широке використання онлайн-інструментів:

ФОПи все частіше використовують онлайн-інструменти для ведення бухгалтерського обліку, податкової звітності, маркетингу та продажів. Це

дозволяє заощадити час та гроші, а також бути більш конкурентоспроможними.

Українці понад 400 тисяч разів відкрили власну справу через послугу автоматичної реєстрації ФОП через портал "Дія" з моменту її запровадження 1 травня 2021 року [10].

Завдяки застосунку Дія підприємці можуть сплатити податки просто у смартфоні. Процес максимально простий, швидкий та прозорий. Зробити це можна у кілька кліків навіть під час прогулянки чи ранкової кави.

На порталі Дія для підприємців працює послуга «Декларація». Вона заміняє одразу 374 види різних дозвільних документів. А це ліцензії, сертифікати, посвідчення, рішення, висновки або дозволи. Сервіс доступний на час воєнного часу та дозволяє безперебійно вести бізнес в умовах війни [11].

4. Зростання попиту на підтримку з боку держави:

ФОПи потребують підтримки з боку держави у сфері спрощення податкової системи, доступу до кредитів та інших фінансових ресурсів, а також розвитку інфраструктури для малого та середнього бізнесу.

На порталі Дія власники бізнесу та майбутні підприємці можуть подати заяву про грантову програму від Уряду «Робота. «Робота дозволяє податися на гранти за чотирма напрямками. За програмою "Своя Справа" підприємці можуть отримати до 250 тисяч гривень на розвиток малого бізнесу, який створить хоча б 1 робоче місце [11].

5. Зростання впливу ФОПів на економіку:

ФОПи роблять все більш значний внесок в економіку України, створюючи нові робочі місця, сплачуючи податки та стимулюючи конкуренцію.

У 2023 р. було відкрито понад 300 тис. нових ФОПів (кількість нових бізнесів перевищила показники 2021 р. на 7 %), тоді як нових компаній відкрито на третину менше, ніж у 2021 р. Але заснування нових бізнесів все ж сприяло збільшенню робочих місць. За кількістю нових підприємців та компаній лідерами минулого року стали м. Київ, Дніпропетровська та Львівська області, на які припадає майже половина реєстрацій нових справ. Таким

чином, вітчизняний бізнес в умовах воєнного часу демонструє сформований запас стійкості, що дозволяє йому вижити в складних умовах, розвиватись, зберігати робочі місця [12].

Важливо зазначити, що ці тенденції є динамічними та постійно змінюються. Для того, щоб ФОПи могли успішно розвиватися, їм потрібна підтримка з боку держави та суспільства.

Підтримка ФОПів сприятиме їхньому розвитку, а це, в свою чергу, стимулюватиме економічне зростання України та покращить життя людей.

Основаючись на аналізі основних тенденцій у розвитку малого бізнесу, можна визначити ключові напрямки, які слід підкреслити в удосконаленні та підтримці підприємницького потенціалу в Україні:

- полегшення доступу до фінансування;
- спрощення адміністративних процедур;
- стимулювання інновацій;
- стимулювання та підтримка експорту;
- підвищити соціальний захист компаній;
- забезпечення розвитку цифрових технологій.

Економічний та соціальний розвиток України залежить від успішності бізнесу та створення сприятливих умов для його росту. Тому підтримка цього сектору має стати пріоритетним завданням уряду, щоб сприяти переходу до нового рівня розвитку економіки.

1.3 Нормативно-правове забезпечення діяльності ФОПів в Україні

Кожне вітчизняне підприємство створюється та здійснює подальшу господарську та фінансову діяльність відповідно до законодавства України. У більшості країн бізнес займає важливе місце у національній економіці, іноді забезпечуючи більшу частку валового внутрішнього продукту, ніж корпорації та

холдинги. Враховуючи значну роль ФОПів, питання державної підтримки, відповідної регуляторної підтримки та спрощення вимог до бізнесу та звітності сьогодні є вельми актуальним.

Ефективний розвиток малого бізнесу залежить від взаємоузгодженої та цілісної нормативно-правової бази. В Україні, наразі, нормативно-правове забезпечення діяльності ФОП регулюють:

- Господарський Кодекс України (ГКУ) [13];
- Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [14];
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15];
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [16];
- Податковий Кодекс України (ПКУ) [17].

Ст. 51 Цивільного кодексу України зазначає, що до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб. Це означає, що фізичні особи — підприємці в деякій мірі прирівняні у правовому статусі до юридичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Вони наділені таким же обсягом цивільних прав та обов'язків, що їх мають юридичні особи при здійсненні своєї підприємницької діяльності. Так, наприклад фізичні особи-підприємці, так само, як і юридичні особи мають право наймати працівників, зобов'язані у передбачених законом випадках одержати ліцензію на здійснення певних видів діяльності, сплачувати податки та інші обов'язкові платежі, вести облік результатів своєї підприємницької діяльності тощо [18].

З одного боку, діяльність на власний ризик та невизначеність політичної та економічної ситуації в Україні стримують розвиток ФОПів. З іншого боку, ці фактори роблять їх гнучкими, дієвими та маневреними.

Досвід європейських країн свідчить, що ФОПи істотно впливають на економічний розвиток, адже вони створюють нові робочі місця, забезпечують

надходження до бюджету та працюють у сегментах ринку, де нерентабельно працювати великому бізнесу.

Враховуючи це, європейські країни активно підтримують свій бізнес, запроваджуючи спеціальні режими оподаткування, надають кредити на пільгових умовах, спрощують порядок реєстрації, забезпечують інформаційну та фінансову підтримку.

В Україні підтримка ФОПів гарантується законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [14]. Цей закон зобов'язує державу надавати ФОПам:

- Фінансову, інформаційну та консультаційну підтримку.
- Підтримку в сфері інновацій, науки і промислового виробництва.
- Допомогу у виході на експортні ринки.
- Підтримку у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації.

Господарський Кодекс України (ГКУ) [13] – це не просто збірник законів, а й незамінний компас для ФОПів, який веде їхнім шляхом у світі бізнесу. Цей кодекс визначає основні принципи господарювання, права та обов'язки ФОПів, а також правила ведення їхньої діяльності.

ГКУ дає чітке розуміння того, якими правами володіють ФОПи, як їм правильно організувати свою роботу, укласти договори, вести бухгалтерський облік та сплачувати податки. Він також слугує захистом у разі виникнення спорів з іншими суб'єктами господарювання.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15] визначає основні принципи та вимоги щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для фізичних осіб-підприємців (ФОПів) в Україні. Цей закон є важливим регулятором у сфері фінансової звітності та забезпечує стандартизацію облікової діяльності для ФОПів, сприяючи прозорості та відповідності вимогам податкового та фінансового законодавства.

Закон встановлює, що кожен ФОП зобов'язаний вести облік своєї діяльності відповідно до загальноприйнятих бухгалтерських принципів. Це означає, що ФОП

повинен коректно відображати всі фінансові операції і транзакції, які відбуваються в межах його підприємства, відповідно до встановлених норм і стандартів.

Закон також регулює порядок складання фінансової звітності для ФОПів. Згідно з цим законом, ФОП зобов'язаний щорічно складати фінансову звітність і подавати її до податкових органів. Фінансова звітність містить інформацію про фінансове становище підприємства, його доходи, витрати, активи та зобов'язання.

Основна мета цього закону полягає в забезпеченні точності, достовірності та достатньої інформативності фінансової звітності ФОПів. Це дозволяє державі контролювати фінансову діяльність підприємства з метою визначення обсягів оподаткування, а також забезпечує відкритість перед стейкхолдерами щодо фінансового стану підприємства.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [16] є ключовим документом, який визначає порядок складання фінансової звітності для фізичних осіб-підприємців (ФОПів) у якості суб'єктів малого підприємництва в Україні. Цей стандарт створений з метою спростити та уніфікувати процедури складання звітності для малих підприємств, забезпечуючи при цьому достатню інформативність та об'єктивність фінансової інформації.

Згідно з цим положенням, фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва має включати основні фінансові звітні форми: баланс, звіт про фінансові результати (звіт про прибутки і збитки) та звіт про зміни в оборотних активах.

Основна мета введення цього стандарту полягає у спрощенні складання фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва, враховуючи їхні специфічні потреби та обмежені можливості. Наприклад, для ФОПів зменшено обсяг інформації, яка вимагається для звітування порівняно з більшими підприємствами, що дозволяє зосередитися на ключових фінансових показниках.

Крім того, П(С)БО 25 визначає правила класифікації та оцінки оборотних активів, зобов'язань та інших фінансових показників для суб'єктів малого підприємництва. Це сприяє однорідності у підходах до фінансового обліку і

звітності, що є важливим для порівняння результатів діяльності різних малих підприємств та оцінки їхньої фінансової стійкості.

Податковий Кодекс України (ПКУ) [17] є ключовим законодавчим актом, який встановлює порядок оподаткування фізичних осіб-підприємців (ФОПів) в Україні. Цей закон визначає податкові ставки, порядок сплати податків, обов'язки та права ФОПів у сфері оподаткування.

Основні положення Податкового Кодексу, що стосуються ФОПів, включають ряд обов'язкових податків, які підприємці повинні сплачувати. Один з основних податків для ФОПів - це єдиний податок, який є альтернативою податку на прибуток. Єдиний податок розраховується на підставі мінімального податкового доходу, встановленого законодавством, та ставок, які залежать від виду діяльності ФОПа.

Крім єдиного податку, Податковий Кодекс визначає інші обов'язкові податки, такі як податок на додану вартість (ПДВ), який сплачується за умови перевищення певного обороту, а також податок на доходи фізичних осіб за отримані ФОПом доходи.

Податковий Кодекс також встановлює правила щодо податкового обліку та звітності. ФОПи зобов'язані вести облік доходів та витрат відповідно до вимог Податкового Кодексу, а також подавати податкову звітність до встановлених термінів.

Однією з важливих особливостей оподаткування ФОПів є спрощена система оподаткування, яка спрощує процедуру розрахунку та сплати податків для підприємців, зменшуючи адміністративні витрати і складність оподаткування.

Важливо зазначити, що державна підтримка ФОПів повинна бути адресною та диференційованою, з урахуванням специфіки різних галузей та розмірів підприємств.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ФОПІВ В УКРАЇНІ

2.1 Динаміка розвитку ФОПів у довоєнний період та під час війни

Динаміка розвитку фізичних осіб-підприємців (ФОПів) в Україні переживала значні зміни як у довоєнний період, так і під час війни. Роль та вплив ФОПів на економіку країни зазнали значних коливань під впливом різних чинників, включаючи економічні реформи, політичні зміни, а також війну. В цьому дослідженні буде здійснено детальний аналіз за 5-річний період до початку повномасштабного вторгнення – 2017-2021 роки, і далі з 2022 року – з моменту початку війни і до сьогодні.

Перед початком війни в Україні в 2014 році, сектор малого бізнесу, до якого відноситься багато ФОПів, виявляв стійкий ріст і створював значну частку валового внутрішнього продукту країни. Довгий період стабільності перед кризою сприяв розвитку підприємницької активності та підвищенню зацікавленості населення у створенні власного бізнесу.

Однак з початком військових дій на сході України у 2014 році та згодом збільшенням економічних та політичних турбулентностей, ситуація кардинально змінилася. ФОПи стали зазнавати великих викликів через загострення економічної нестабільності, зміни в законодавстві та погіршення інвестиційного клімату.

Згідно з даними статистики України, які видно на рис. 2.1, що побудований за даними табл. 2.1, протягом 2017-2021 років спостерігається загальна тенденція до зростання кількості новостворених ФОПів в Україні. Найбільший приріст кількості відкритих ФОПів спостерігався у 2021 році, порівняно з 2017 та 2020 роками. У 2021 році кількість відкритих ФОПів зросла на 33,7%, порівняно з 2020 роком. У 2020 році кількість відкритих ФОПів дещо знизилась, порівняно з 2019 роком. Це може бути пов'язано з пандемією COVID-19. Кількість відкритих ФОПів протягом

року має сезонний характер. Найбільша кількість нових ФОПів реєструється у перші місяці року, а потім йде на спад. Це може бути пов'язано з тим, що багато людей вирішують розпочати власний бізнес на початку нового року [19].

Табл. 2.1 – Кількість відкритих ФОПів в 2017-2021 рр. [19]

Рік	Кількість	%
2017	243 957	-
2018	274 966	12,3%
2019	243 444	11,5%
2020	235 618	3,2%
2021	315 119	33,7%

На основі даних табл. 2.1 побудуємо діаграму.

Рисунок 2.1 – Кількість відкритих ФОПів 2017-2021 рр. [19]

Як показано на рис. 2.2, кількість закритих ФОПів в Україні стрімко падає протягом останніх п'яти років. У 2017 році було закрито 400 143 ФОПів, а в 2021 році - вже 230 731. Це свідчить про те, що ведення бізнесу в Україні стає все легше відкрити і вести його.

Існує декілька можливих причин, чому в 2017 році в Україні закрилося багато ФОПів. По-перше, це економічна ситуація, так як 2017 рік був першим роком стійкого економічного зростання після тривалої кризи після початку війни на Сході країни в 2014 році. Це призвело до того, що багато людей, які раніше працювали як ФОПи, знайшли роботу за наймом. По-друге, зміни в законодавстві - у 2017 році було внесено ряд змін до податкового законодавства, які зробили ведення бізнесу для ФОПів більш складним. Це могло призвести до того, що деякі ФОПи вирішили закритися. По-третє, 2018 рік був роком вже сприятливих умов для ведення бізнесу, але в 2019 та 2021 роках бачимо, що під впливом COVID-19 багато ФОПів було закрито через карантини та кризу [19].

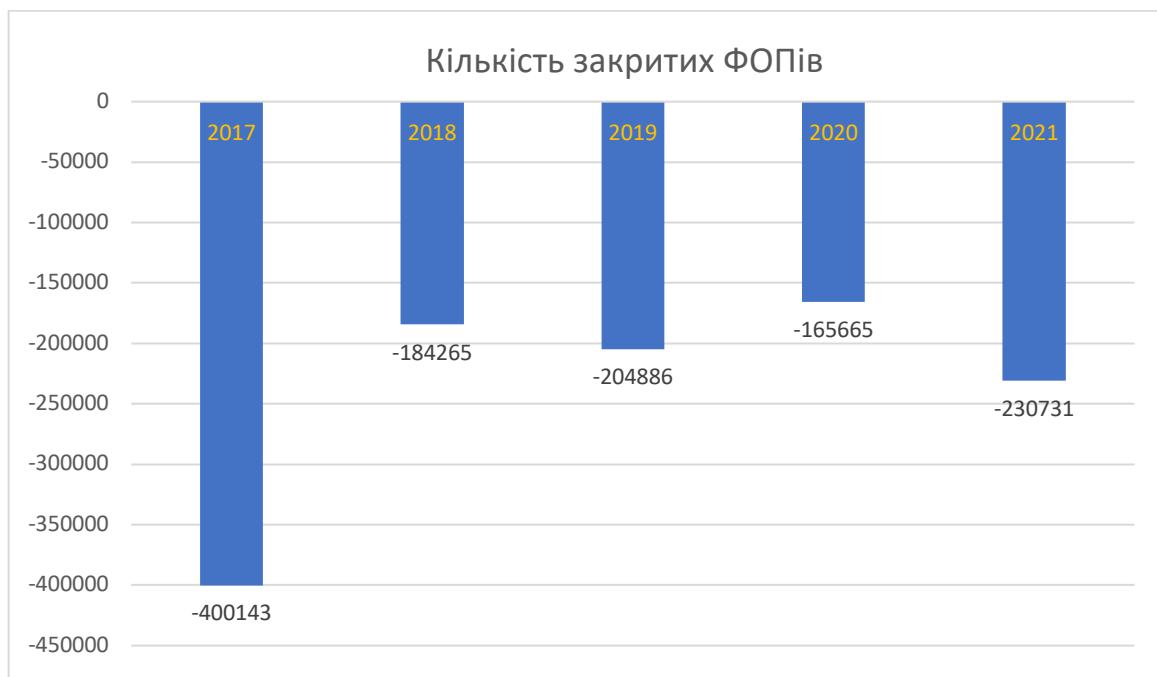

Рисунок 2.2 – Кількість закритих ФОПів 2017-2021 рр. [19]

Незважаючи на всі кризи, COVID-19 та недоліки законодавчої системи, кількість активних ФОПів в Україні протягом 2017-2021 роках росла рис. 2.3.

Зростання кількості активних ФОПів, яке видно на рис. 2.3, весь час було рівномірним. Найбільш динамічним був період з 2018 по 2020 роки [19].

Існує декілька можливих причин зростання кількості активних ФОПів в Україні протягом 2017-2021 років:

- 1) Зростання економіки: Україна демонструвала стійке економічне зростання протягом більшої частини аналізованого періоду. Це призвело до того, що багато людей почали бачити відкриття власної справи як спосіб заробити більше.
- 2) Зростання популярності онлайн-торгівлі: розвиток онлайн-платформ спростив процес ведення бізнесу для ФОПів. Це зробило ведення бізнесу більш доступним для широкого кола людей.
- 3) Державні програми підтримки: Уряд України запровадив ряд програм підтримки малого та середнього бізнесу. Це допомогло багатьом ФОПам розпочати свою справу або розширити свою діяльність.

Незважаючи на те, що не всі ФОПи були успішними, зростання кількості активних ФОПів в Україні є позитивним трендом. Це свідчить про те, що все більше людей бачать в підприємництві можливість для самореалізації та покращення свого матеріального становища.

Рисунок 2.3. – Кількість активних ФОПів 2017-2021 рр. [19]

Якщо аналізувати кількість задіяних ФОП по секторах (рис. 2.4), то на першому місці за приростом кількості підприємців наприкінці 2021 року

знаходиться ІТ-сектор, де чисельність ФОП-програмістів зросла протягом року на 44,5 тис. (+26%). Їхня частка у загальному прирості серед усіх компаній склала 53%. На другому місці – бізнеси, які надають інформаційні послуги (+9 тис. або 24%). На третьому місці — ФОПи кафе та ресторанів (+6 тис. або +10%), які вирости попри локдаун та карантинні обмеження. Кількість підприємців, які займаються роздрібною торгівлею, зросла на 7 тис. одиниць, що, втім, становить лише 1% від їхньої загальної кількості.

Топ-10 видів діяльності за кількістю ФОПів на початок 2022 року:

- Роздрібна торгівля – 32.5%;
- Комп'ютерне програмування 11%;
- Оптова торгівля 5.4%;
- Надання інших послуг 4.8%;
- складське господарство 4.6%;
- Транспорт 3,7%;
- Операції із нерухомістю 3.4%;
- Кафе та ресторани 3.3%;
- Торгівля автотранспортом 3.2%;
- Надання інформаційних послуг 2,4%;
- Інше 25.7% [20].

Рисунок 2.4 - Топ-10 видів діяльності за кількістю ФОПів на початок 2022 р. [20]

Другий рік повномасштабної війни, яка розпочалась в 2022 році, видався складним для нашої країни, а ймовірні сценарії розвитку подій на фронті пророкують довготривалу війну та життя в умовах відсутності чіткого планування. Всупереч усім складнощам українці, в тому числі українські підприємці, продовжують виявляти проактивність та стійкість.

За другий рік повномасштабної війни українці відкрили рекордну кількість ФОПів за останнє десятиліття — майже 315 тисяч, а кількість новостворених компаній приросла на 60% у порівнянні з показниками у перший рік великої війни.

Згідно з даними статистики України, з 2022 по початок 2024 років спостерігається загальна тенденція до зростання кількості новостворених ФОПів в Україні навіть під час війни (рис. 2.5).

За перший рік повномасштабної війни в 2022 році було відкрито 201 281 ФОП, а за 2023 рік – 308 213, що на 34,7% більше за 2022 рік.

Міністерство юстиції повідомляє, що кількість ФОПів продовжує зростати. У I кварталі 2024 року українці відкрили 74439 ФОПів, що на 34% більше, ніж минулоріч – за I квартал 2023 було зареєстровано 55 525 ФОПів, а за такий самий період 2022 – 48 959 [21].

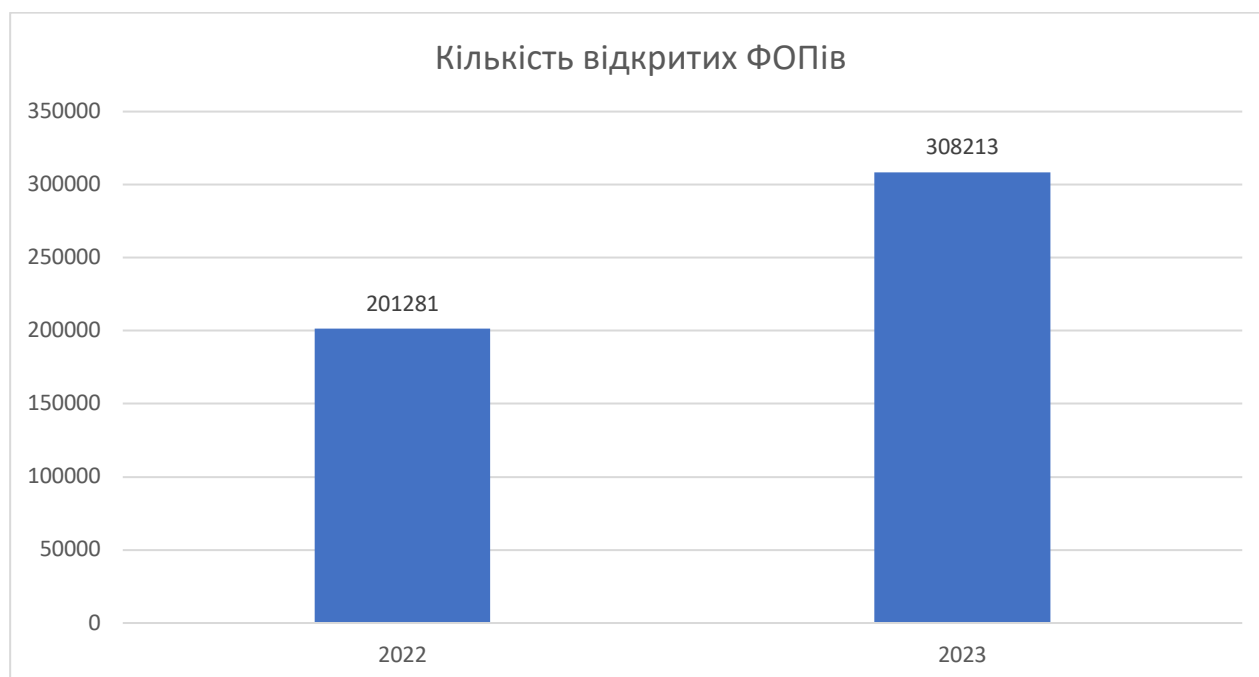

Рисунок 2.5 – Кількість відкритих ФОПів 2022-2023 рр. [21]

Натомість за період з квітня 2022 року по вересень 2023 року свою роботу припинили 290 910 ФОПів. В середньому, зараз закривається близько 17 000 справ на місяць.

З квітня 2022 року до вересня 2023-го найбільша різниця між відкриттям і закриттям нових ФОПів зафіксована у прифронтових регіонах: Донецька область втратила 8200 підприємців, Харківська – 7100, Херсонська – 4500, Луганська – 3700, Запорізька – понад 2000.

У деяких регіонах за відповідний період більше відкривається нових справ, аніж закривається. Найбільший приріст зафіксовано у Києві – плюс 12 900 та на Львівщині – там побільшало на 12 300 підприємців. Трійку регіонів, де прибуло підприємців, замикає Дніпропетровщина – плюс 8600 ФОПів.

Перший рік повномасштабної війни не став рекордним за кількістю закритих справ. За рік закрито 203 921 ФОП. У попередні роки в середньому в Україні закривалося 260 000 ФОПів на рік [22].

Водночас найбільше нових ФОПів створили у б'юті-індустрії: сфера перукарень та салонів краси приросла в чотири рази.

Статистика ТОП-10 галузей ФОПів в період 01.02.2023 до 01.02.2024 виглядає так (рис. 2.6) :

- Надання послуг перукарням та салонам краси – 19426;
- Розрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах – 18102;
- Роздрібна торгівля фірмами поштового замовлення або через Інтернет - 17901;
- Комп'ютерне програмування – 17569;
- Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування -14310;
- Інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах – 12852;
- Вантажний автомобільний транспорт – 11507;
- Надання інших інформаційних послуг – 8856;
- Інші види освіти – 6945;
- Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах – 6253 [23].

У перший рік повномасштабної війни найбільше нових ФОПів зареєстровано у сфері ІТ, але на другий рік їхня частка у загальній статистиці знизилася вдвічі.

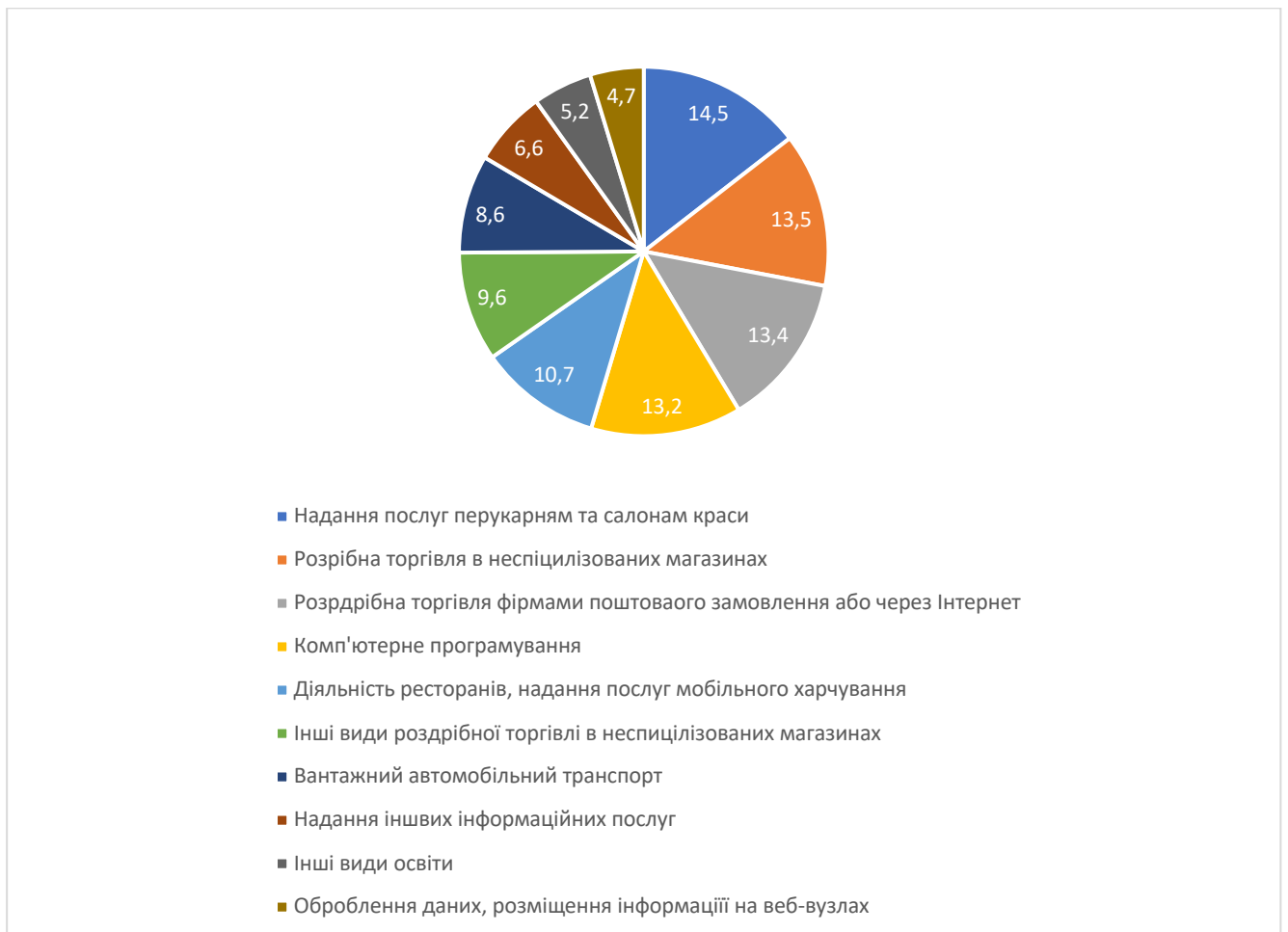

Рисунок 2.6 - ТОП-10 галузей ФОПів в період 01.02.2023 до 01.02.2024 [23]

Лідерство за кількістю новостворених бізнесів, які наведено на рис 2.7, тримає Київ 44,6 тисяч ФОП. Також до десятки лідерів увійшли Дніпро, Харків, Одеса, Запоріжжя та Кривий Ріг, які майже щодня потерпають від ворожих обстрілів.

ТОП-10 міст за реєстраціями ФОПів з 01.02.2023 до 01.02.2024:

- Київ – 44 675;
- Харків – 14 139;
- Дніпро – 12 128;
- Одеса – 10 856;

- Львів – 10 837;
- Запоріжжя – 6 393;
- Кривий Ріг – 5 271;
- Вінниця – 4 532;
- Хмельницький – 4 228;
- Миколаїв – 4 095 [23].

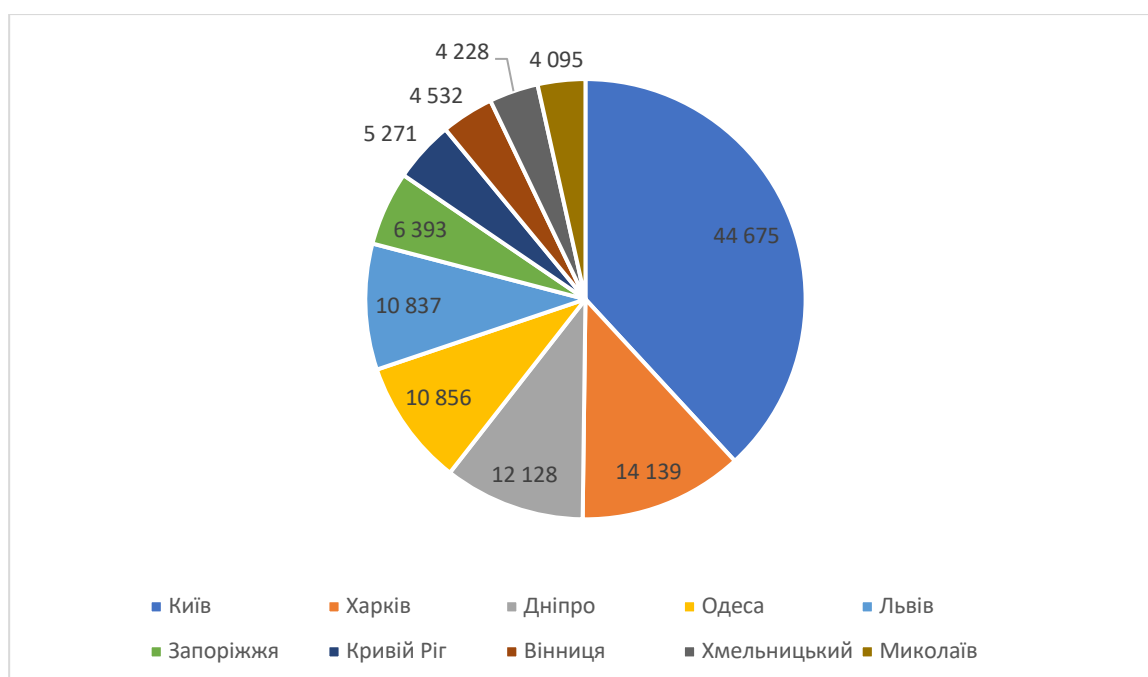

Рисунок 2.7. - ТОП-10 міст за реєстраціями ФОПів з 01.02.2023 до 01.02.2024 [23]

Повномасштабна війна очікувано вплинула на кількість бізнесів у регіонах. Так, з квітня 2022 року по вересень 2023 найбільша різниця між відкриттям та закриттям нових ФОПів зафіксована у прифронтових регіонах та тих, де велися або ведуться бойові дії. Так:

- Донецька область втратила 8.2 тисячі підприємців
- Харківська — 7,1 тисячу
- Херсонська — 4,5 тисяч
- Луганська — 3,7 тисяч
- Запорізька — більш ніж 2 тисячі ФОПів.

Натомість у деяких регіонах за відповідний період більше відкривається нових ФОПів, аніж закривається. Так, найбільший приріст зафіксовано у Києві — +12,9 тисяч, та на Львівщині — там побільшало на 12,3 тисячі підприємців. Трійцю регіонів, де прибуло підприємців, замикає Дніпропетровщина — там + 8,6 тисяч ФОПів [24].

За останні п'ять років кількість жінок у бізнесі в Україні суттєво зросла, графік наведено на рис. 2.8. У 2016 році частка жінок-підприємниць становила 43,7%, а вже у 2018 році цей показник сягнув 45% серед зареєстрованих ФОПів.

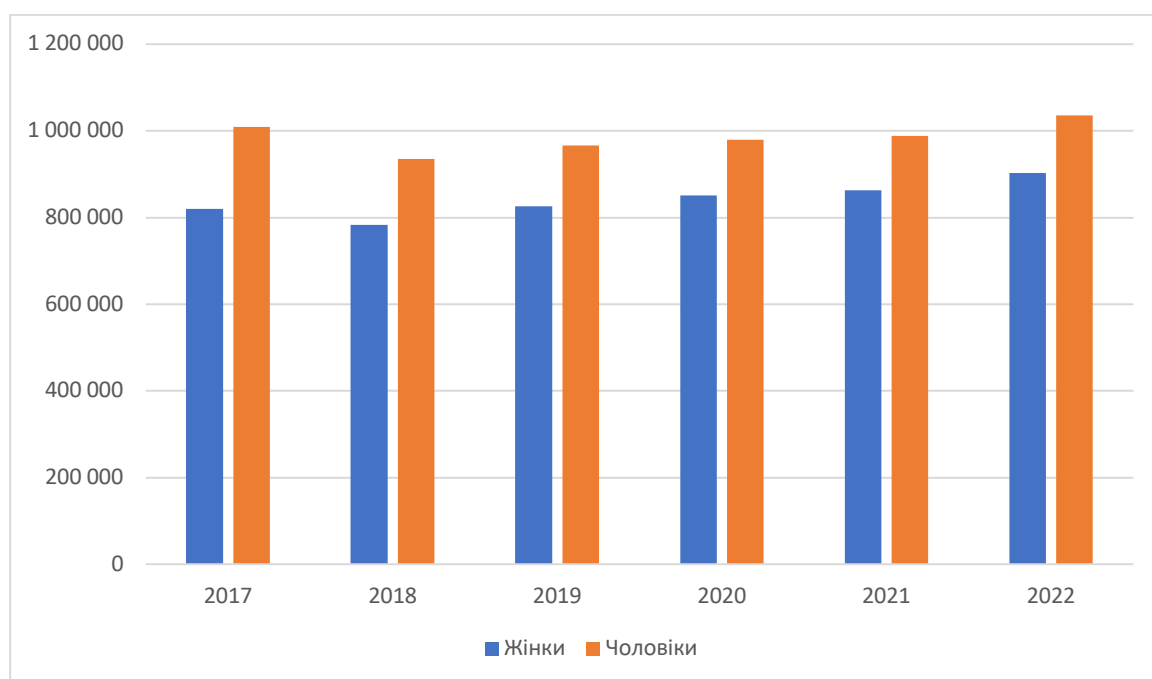

Рисунок 2.8. – Гендерна динаміка відкриття ФОП 2017-2022 рр. [25]

Кожен другий новий ФОП у 2023 році відкривали жінки. Вони відкрили 154 тисячі нових ФОПів від початку 2023 року. Восени на жінок припадає 60% нових ФОПів. Станом на середину листопада кількість нових жінок-ФОПів вже більше, аніж за весь 2021 рік: 154 388 підприємців проти 141 575.

Другий рік поспіль жінки відкривають більше ФОПів, аніж чоловіки, на Хмельниччині. Натомість у 2023 році побільшало підприємців, що відкривають нові справи на Полтавщині та Чернігівщині. Неочікувано, але найменшою частка

жінок-ФОПів виявилась у столиці та у прифронтових Запорізькій та Херсонській областях. [25]

Якщо розглядати сучасні тенденції і методи реєстрації ФОП, то передовою системою є «Дія». За перші 3 місяці 2024 року через «Дію» відкрили 57 665 нових бізнесів. У першому кварталі 2021 року було відкрито 40 713 ФОПів, а у 2022 – 28 849. Ці показники свідчать про те, що економічна ситуація в країні стає більш стабільною з кожним роком незалежно від воєнних дій [26].

Незважаючи на складні умови, спричинені повномасштабною війною, в Україні протягом 2022-2024 років спостерігається стійка тенденція до зростання кількості новостворених ФОПів та розвитку бізнесу. Це зумовлено в першу чергу тим, що бізнес став більше адаптивним до нових умов. Але зростання кількості ФОПів нерівномірно розподіляється по регіонах та галузях. Найбільше нових ФОПів відкривається у великих містах та у сферах, пов'язаних з онлайн-послугами, торгівлею та сферою послуг, люди частіше обирають великі міста через військову безпеку.

2.2 Вплив війни на функціонування ФОПів

Війна в Україні спричинила значні руйнування та потрясіння в усіх сферах життя, і сфера підприємництва не стала винятком. Для фізичних осіб-підприємців війна стала серйозним викликом, що змусив їх адаптуватися до нових реалій та шукати нові шляхи ведення бізнесу.

Станом на кінець 2023 року в Україні роботу відновили 82% малих та середніх підприємств, що призупинили діяльність через повномасштабне вторгнення РФ.

У продовж 2023 року роботу відновили майже 91% мікро-, малі та середні підприємства (ММСП), які вимушені були у 2022 році призупинити діяльність через воєнні дії. До кінця року їх лишилося трохи більше 82%.

Крім того, компанії поетапно повертаються до довоєнного рівня навантаження потужностей – у середньому зараз вони використовують їх на 53,4%.

Більшість компаній повідомили дослідникам про збитки через війну у розмірі до \$100 тис. Найбільшого впливу зазнали будівельна сфера та переробна промисловість, найменшого - агропромисловий та телекомунікаційний сектори, а також сфера обслуговування.

Підприємства на сході та півдні України зазнали в 1,5 рази більших збитків, ніж на заході. Кожен другий підприємець заявив, що його бізнес не виживе без допомоги держави. Вони стверджують, що позики, програми працевлаштування, зниження податків і гранти стали вирішальними для виживання [27].

До основних негативних наслідків війни для ФОПів відносяться:

1. Знищення майна та інфраструктури: внаслідок обстрілів та бойових дій багато ФОПів втратили свої приміщення, обладнання та інші активи. Це призвело до значних фінансових втрат та зупинки роботи для багатьох підприємців. Сума прямої задокументованої шкоди, завданої інфраструктурі України сягнула 151,2 млрд дол. У загальному обсязі прямих збитків найбільша частка належить втратам житлового фонду – 55,9 млрд дол. Унаслідок бойових дій зруйновано або пошкоджено 167,2 тис об'єктів житлового фонду, із них 147,8 тис – приватні будинки, 19,1 тис – багатоквартирні, 0,35 тис – гуртожитки. На другому і третьому місці за сумою збитків – сфери інфраструктури та промисловості і втрати підприємств: 36,6 млрд дол і 11,4 млрд дол відповідно. [28]
2. Переміщення людей: мільйони українців були змушені покинути свої домівки та місця роботи через війну. Це призвело до втрати клієнтів та працівників для багатьох ФОПів, а також до складнощів з веденням бізнесу з віддалених місць. В середині березня 2022 року в Україні стартувала програма з переміщення українських підприємств із постраждалих від бойових дій регіонів. У квітні минулого 2022 року було запущено безоплатну платформу для допомоги в релокації бізнесу. Подавати заявки можуть як підприємства, що потребують переміщення, так і компанії, які готові надати

для цього приміщення чи інші активи. У липні 2022 року стало відомо, куди перемістилися підприємці України. Повідомлялося, що 51% українського бізнесу працює лише частково, а 19% зовсім припинили роботу. Станом на кінець листопада, за даними Міністерства економіки, за програмою релокації з небезпечних регіонів було переміщено 772 підприємства, завдяки чому вдалося зберегти понад 35 тисяч робочих місць. Окрім того, роботу на релокованих підприємствах знайшли ще понад 7 тисяч осіб. 26 жовтня 2023 року стало відомо, скільки підприємств вже відновили роботу в безпечних регіонах. Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, найбільшу частку складають: підприємства у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (40,24% від загальної кількості релокованих підприємств); переробної промисловості (31,71%); інформації та телекомунікацій (6,34%); професійної, наукової та технічної діяльності (5,85%); будівництва (4,15%). Найбільше підприємств релокувалося до Львівської (30% релокованих підприємств), Закарпатської (17%), Чернівецької (11%), Івано-Франківської (8%), Хмельницької (7%) та Тернопільської (7%) областей. Як повідомляє Опендатабот, найбільша частина бізнесів для нового місця роботи обрала Закарпатську та Львівську області — по 120 та 199 компаній відповідно. Також серед популярних безпечних регіонів для підприємців є Чернівецька область — 78 релокантів, та Івано-Франківщина — 70 [29].

3. Зрушення ланцюгів постачання: війна призвела до порушення ланцюгів постачання, що ускладнило або зробило неможливим для багатьох ФОПів отримання необхідних товарів та послуг. Стан бізнесу у логістиці напряму залежить від попиту на транспортні та складські послуги. В умовах, коли у країні суттєво скоротилися обсяги виробництва, до 60%. Найбільше зниження обсягів виробництва відбулося у нафтопереробці, виробництві гуми та пластмас, металургії. Але також суттєво постраждали машинобудування, деревообробка, фармацевтика, легка. добувна та навіть харчова промисловості.

В сфері імпорту також падіння обсягів досягло 20-40% у найбільш важливих галузях: імпорті хімії та фармацевтики, полімерів, продукції машинобудування, тваринництва, товарів для транспорту. Трохи менше впав імпорт у секторі рослинництва, текстилю та одягу. Проте результати також негативні. В експорті теж на 50-60% скоротився вивіз за кордон полімерів, продукції хімічної та фармацевтичної промисловості, металургії. На 30-40% – продуктів харчування та виробів машинобудування. Олія, рослинництво – також скорочення.

Зниження обсягів перевезень за видами транспорту:

Автомобільний – мінус 19.7%;

Залізничний – мінус 43.7%;

Повітряний – мінус 63.8%

Цивільні літаки, як відомо, в Україні не літатимуть до завершення воєнного стану. Річковий та авіаційний транспорт знизилися в обсягах на 90%.

У цілому український логістичний ринок втратив приблизно половину обсягів перевезень. Особливо це було помітно до серпня минулого року, відколи можна відраховувати час певної стабілізації на ринку. Отже, можна сподіватися, що надалі логістична галузь зможе принаймні зберегти ту активність, яка спостерігається зараз [30].

4. Зростання цін: війна та санкції проти Росії призвели до значного зростання цін на товари та послуги, що негативно вплинуло на рентабельність багатьох ФОПів. Найбільше подорожчали продукти та транспорт – 35% та 40% рік до року. Ціни на одяг та взуття та освіту збільшилися найменше – до 10%. З продуктів в Україні найбільше подорожчали яйця, фрукти та овочі – далися ознаки втрати птахівницьких господарств, а також аграріїв півдня України через війну [31].
5. Зменшення попиту: через падіння доходів населення та невизначеність майбутнього попит на багато товарів та послуг значно скоротився, що негативно вплинуло на доходи ФОПів.

Понад половина (53%) українців відзначають зменшення власних доходів, з них 30% додають, що доходи зменшилися суттєво.

Сума витрат на маркетплейсах у 2023 році впала на 25%, у той же час майже в 3,5 раза (+244%) зросли витрати на оплату державних послуг, у зв'язку з відкриттям доступу до реєстрів [32].

Позитивні наслідки війни для ФОПів:

1. Перехід в онлайн: війна стимулювала ФОПів до переходу в онлайн-середовище. Це дозволило їм зберегти клієнтів та вийти на нові ринки.
2. Державна підтримка: Уряд України запровадив ряд програм підтримки для ФОПів, постраждалих від війни. Ці програми включають фінансову допомогу, податкові пільги та допомогу з працевлаштуванням. Крім того державна підтримка запровадили компенсацію за працевлаштування ВПО, єдину платформу цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу, урядову програму «Робота», фінансування українських експортерів.
3. Згуртованість та взаємодопомога: війна згуртувала українське підприємницьке співтовариство. ФОПи активно допомагають один одному інформацією, ресурсами та моральною підтримкою.

Найсуттєвішими перешкодами для розвитку бізнесу є:

- Непередбачуваність ситуації в Україні та на внутрішньому ринку;
- Непередбачені дії держави, які можуть негативно вплинути на бізнес;
- Недостатня кількість платоспроможних клієнтів;
- Недостатня кількість наявних кваліфікованих робітників;
- Недостатній капітал.

Підприємства відчують труднощі зі збутом переважно через низьку купівельну спроможність населення та недостатні експортні можливості. Порівняно з аналогічними країнами Центральної та Східної Європи, Україна має найнижчу частку експорту малих і середніх підприємств у загальному експорті. Значною мірою це пов'язано зі складнощами ведення міжнародних торговельних операцій, включно з митними процедурами, розрахунками та тонкощами податкової системи. Інші фактори, що сприяють цій ситуації, становлять

невизначеність, відсутність ноу-хау, орієнтація на внутрішній ринок і міжкультурні відмінності. Лише 17,9 відсотка малих і середніх підприємств займаються експортом, причому товари, які вони зазвичай експортують, є низькорентабельними.

У 2022-2023 роках одним із головних викликів були логістичні обмеження для українського експорту, спричинені блокадою українських портів Російською Федерацією.

Бізнес продовжує стикатися з різними проблемами у відносинах з державними органами.

Основні проблеми, які стосуються 64% підприємств, пов'язані зі зниженням купівельної спроможності та сукупного споживання. Крім того, кілька проблем, які суттєво перешкоджають розвитку бізнесу:

- Неформальна зайнятість.
- Підвищені витрати виробництва.
- Заборона на закордонні відрядження для чоловіків.
- Більш складна логістика.
- Труднощі із забезпеченням обіговими коштами.
- Обмежена підтримка з боку держави та місцевої влади.
- Перебої в електропостачанні, включно зі зростанням вартості енергії, як-от газу та електрики [33].

Нові можливості для ФОПів:

- Відновлення зруйнованої інфраструктури: ФОПи можуть взяти участь у відновленні зруйнованої інфраструктури, що може принести їм значний дохід.
- Виробництво товарів для армії та оборони: існує великий попит на товари та послуги для армії та оборони, що може стати новою можливістю для ФОПів.
- Перехід на нові ринки: війна може призвести до перерозподілу ринків, що може відкрити для ФОПів нові можливості для ведення бізнесу.

Війна в Україні суттєво вплинула на функціонування ФОПів. З одного боку, війна призвела до значних втрат та руйнувань, з іншого боку, вона також відкрила нові можливості для підприємців.

Здатність ФОПів адаптуватися до нових реалій та скористатися новими можливостями буде ключовою для їх виживання та успішного розвитку в повоєнний період.

2.3 Оптимізація стратегій та підтримка ФОПів в умовах нестабільності

Сучасні економічні та політичні реалії в Україні ставлять перед фізичними особами-підприємцями значні виклики. Нестабільність курсу валюти, інфляція, війна та інші фактори суттєво впливають на діяльність малого бізнесу. В цих умовах для ФОПів стає все більш важливою оптимізація своїх стратегій та пошук нових шляхів розвитку.

Для того, щоб зберегти свою конкурентоспроможність та успішно працювати в умовах нестабільності, державі необхідно оптимізувати ФОПам нові стратегії.

Стратегія розвитку підприємництва повинна бути синхронізована з іншими національними, регіональними та галузевими стратегіями і програмами. Це потребує ефективної координації політики та управління процесами впровадження стратегії з урахуванням пріоритетів і завдань держави в інших секторах і сферах діяльності.

Кілька національних стратегій і програм у різних галузях державної політики, а також регіональні програми і стратегії розвитку малого та середнього підприємництва прямо або опосередковано впливають на розвиток підприємництва. Їх результати і досягнення можуть мати значний вплив на виконання національної стратегії розвитку підприємництва.

В умовах нестабільності, а в нашому випадку це війна, відключення світла, води і відсутність інших ресурсів, стратегії повинні бути направлені на функціонування бізнесу в таких умовах.

Першою і головною стратегією повинна бути – Енергетична стратегія України, яка передбачає диверсифікацію джерел енергії, зменшення залежності від імпорту та розвиток власних енергетичних ресурсів, зменшення споживання енергії за рахунок модернізації інфраструктури, впровадження енергозберігаючих технологій та підвищення обізнаності населення про питання енергоефективності, а також буде включати надання пільгових кредитів, податкові стимули та інші форми підтримки для ФОПів, які використовують енергоефективні технології та відновлювані джерела енергії.

Другою стратегією, на мою думку, повинна бути – Транспортна (логістична) стратегія, яка потребує забезпечення стійкості та надійності транспортної системи, що передбачає модернізацію інфраструктури, диверсифікацію транспортних маршрутів та розвиток альтернативних видів транспорту, підвищенні ефективності транспортних перевезень, інтеграції транспортної системи України до європейської та світової транспортних мереж та підтримка малого та середнього бізнесу (може включати надання пільгових кредитів, податкові стимули та інші форми підтримки для компаній, які працюють у транспортній галузі)

Третя стратегія – Стратегія розвитку підприємництва, що передбачає формування бізнес-середовища, сприятливого для розвитку бізнесу, яке гарантує безпеку інвестицій та прав власності, лібералізує системи державного нагляду у сфері господарської діяльності; диверсифікація географії експорту, яка допоможе знайти іноземних партнерів та підтримку, вихід на нові ринки та розширення торгівлі; зростання масштабу бізнесу, а саме створення додаткових можливостей отримання бізнес-освіти, підвищення доступності консалтингових послуг та популяризацію поширення інновацій; створення системи підтримки нового бізнесу, яка розширить мережі бізнес-інкубаторів; фінансова стійкість, яка може включати в себе раціональне управління коштами, тобто пошук альтернативних джерел фінансування та інвестування в розвиток бізнесу.

Впровадження цих стратегій дозволить Україні створити міцний фундамент для економічного зростання та розвитку, а також покращити добробут українців.

Ці заходи допоможуть створити в Україні сприятливий клімат для розвитку підприємництва та залучити інвестиції, що, в свою чергу, сприятиме створенню нових робочих місць, зростанню економіки та покращенню добробуту населення.

Через напружену ситуацію між Росією та Україною спостерігається спад в економічній активності. Цьому сприяли різні фактори, такі як руйнування інфраструктури, переміщення бізнес-операцій, логістичні та фінансові обмеження, а також обмежений доступ до ресурсів та зниження попиту. Для стимулювання економічної активності уряд проводив певну економічну політику, що включає такі основні елементи:

1. Деретуляція:

- Зроблено кроки для спрощення ведення бізнесу, зокрема прискорення підключення до інфраструктури та спрощення моніторингу з боку держави. На початок 2023 року у сфері державного регулювання видів господарської діяльності діяло понад 1000 інструментів. Українські підприємці зобов'язані постійно отримувати або подавати купу ліцензій, дозволів, звітів, декларацій, погоджень. Далеко не в усіх цих регуляційних інструментів досі є хоч якийсь сенс. Багато з них дублюють одне одного, не виконують тих функцій, які мали б, стають джерелом корупції. Підприємці вимушені витратити час та гроші на те, щоб дотримуватись цих норм суто заради їх дотримання. В умовах війни як ніколи важливо дати можливість бізнесу «вільно дихати» і розвиватися. Деретулюючи економіку, уряд має на меті створити в Україні новий бізнес-клімат. Після завершення деретуляції витрати на дозвільну документацію значно скоротяться, що сприятиме розвитку бізнесу та поповненню держбюджету [34].

2. Податкова політика:

- Впроваджено фіскальні пільги для суб'єктів господарювання, щоб стимулювати інвестиції та переміщення виробництва.

У березні 2022 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який передбачає 40 нововведень для бізнесу на час воєнного стану.

З-поміж іншого, спеціальний режим оподаткування дозволив ФОПам першої та другої груп не сплачувати єдиний податок, а всім ФОПам – не платити ЄСВ.

Крім того, ФОП і юрособи отримали можливість сплачувати єдиний податок з обороту в розмірі 2% за правилами для III групи ФОП, тобто зі звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. Станом на початок 2023 року переходом на 2% скористалися понад 300 тисяч підприємців [35].

- Запроваджено програми безвідсоткового кредитування для всіх сфер бізнесу. У березні 2022 року Уряд ухвалив рішення щодо розширення кредитування для підприємців на базі програми «5-7-9%». Йдеться про запуск безвідсоткового кредитування бізнесу на час дії військового стану та ще місяць після нього. Відсотки за тих, хто хоче вести бізнес, платитиме держава. Після воєнного стану процентна ставка за цією програмою буде не більше, ніж 5%.

За даними Міністерства економіки, від початку 2023 року банки видали бізнесу 5,6 тисячі кредитів на 18,2 млрд грн. Найбільше підприємці взяли антикризових кредитів – 62,4 млрд грн та на антивоєнні цілі – 53,9 млрд грн. На рефінансування попередньо отриманих кредитів було видано 28,7 млрд грн, на інвестиційні цілі – 10,9 млрд грн.

Також на час воєнного стану та впродовж 180 календарних днів після його закінчення не застосовуються вимоги стосовно приросту нових робочих місць та їх збереження, а також вимоги стосовно аналізу та подання належної звітності [35].

- Знято обмеження на отримання державної підтримки для постраждалих від війни.

Міжнародна організація з міграції оголосила конкурс, спрямований на підтримку економіки України шляхом відновлення робочих місць та виробництва, а також задоволення попиту населення на критично важливі товари та послуги. У рамках програми 270 мікропідприємств можуть отримати до €4,5 тис., ще 100 малих підприємств – до €20 тис. [35].

3. Стимулювання зайнятості:

- Роботодавці отримують компенсацію за працевлаштування переселенців.

Кабінет Міністрів України ухвалив постанову, якою вносяться зміни до Порядку надання компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Згідно з розпорядженням Уряду, програма підтримки роботодавців продовжить діяти у 2023 році.

За кожного працевлаштованого з числа внутрішньо переміщених осіб держава виплачує роботодавцю компенсацію у розмірі мінімальної заробітної плати (6 700 грн) впродовж 2 місяців [35].

4. Програма «Робота»:

- Програма надає грантову допомогу підприємцям, які починають або розширюють свій бізнес.

«Робота» пропонує гранти, сума яких залежить від виду діяльності та кількості створених робочих місць.

У рамках урядового проекту підприємці можуть отримати:

«Власна справа» – мікрогранти для створення або розвитку власного бізнесу;

«Новий рівень» – гранти для розвитку переробного підприємства;

«Свій сад» – державне фінансування закладки саду;

«Своя теплиця» – кошти для розвитку тепличного господарства;

«Старт в ІТ» – кошти на навчання ІТ-спеціальностям (у розробці).

«Стартап» – грант на реалізацію стартапу, зокрема в сфері ІТ (у розробці) [35].

5. Державна підтримка

- Грантова підтримка від фонду USF

Центр «Український фонд стартапів»(USF) надає до \$35 тис. безповоротної фінансової допомоги для проектів, які наближають нашу перемогу. На отримання цього гранту може претендувати бізнес у сферах оборони, кібербезпеки, інфраструктурної відбудови, охорони здоров'я та освіти [35].

- Програма бізнес-партнерів від DRC

Данська рада у справах біженців (DRC) реалізовує програму бізнес-партнерства, спрямованого на підтримку аграрного сектору та харчового виробництва в Україні. Партнерство буде здійснюватися за принципом співінвестування, яке передбачає грантову підтримку від DRC у розмірі до \$20 тис. та обов'язковий власний внесок партнера до 50% від загального бюджету проекту [35].

- Гранти від USAID

Програма «Конкурентноспроможна економіка України» спрямована на реалізацію підтримки безперервності та відновлення бізнесу. Програма планує надати приблизно 36 млн грн шляхом надання до 50 грантів. Очікується, що сума кожного гранту становитиме від 600 тис. грн до 1,2 млн грн. Термін подачі заявок – до 24 липня 2023 року[35].

- Мікрогранти для ветеранів

Український ветеранський фонд запустив програму мікрофінансування бізнесу ветеранів та членів їх родин, яка розрахована на 500 аплікантив. Максимальна сума відшкодування — 20 тис. грн на одну заявку. Усього на програму виділено 10 млн грн [35].

Окрім зовнішньої допомоги визначили для бізнесу особливі потреби, які мають задовольняти державні органи управління економікою. Серед пріоритетів визначено боротьбу з корупцією, поліпшення доступу до кредитів, впровадження судової реформи, цифрові інструменти для реєстрації мобілізованих, а також реформування податкової системи. Ці пріоритети підкреслюють значущість спрощення бізнес-процесів, підвищення адміністративної ефективності та захисту прав підприємців. Очевидно, що правові зміни мають вирішальне значення для

створення необхідної бази для підтримки малого та середнього бізнесу та сприяння економічному розвитку України.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОПІВ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1 Оцінка заходів державної політики стимулювання та підтримки бізнесу в Україні під час війни

Державна підтримка та стимулювання передбачають регулювання підприємницької діяльності через державні органи, а також адресне створення інструментів підтримки. Це включає надання стимулів і використання різних ресурсів, таких як фінансові та матеріальні ресурси. В умовах військового конфлікту стає очевидною важливість державного регулювання та підтримки бізнесу для стимулювання економічного розвитку. Аналіз поточного стану економіки вказує на початок відновлення країни з 2023 року, зокрема, активний розвиток воєнної економіки. Цей процес підтримується політикою дерегуляції та лібералізації бізнесу, обраної для стимулювання економіки в умовах воєнного конфлікту. Уряд вже запустив кілька програм підтримки бізнесу під час війни:

- 1) З початку війни Верховною Радою України було прийнято низку змін до Податкового Кодексу України щодо питань оподаткування та звітності ФОП. Зміни, що безпосередньо стосуються оподаткування ФОП, було внесено Законами № 2120-ІХ від 15.03.2022 [36], № 2142-ІХ від 24.03.2022 [37], № 2173-ІХ від 01.04.2022 [38], № 2192-ІХ від 14.04.2022 [39].

Основні пункти, які були зазначені в цих законах [40]:

Для I та II групи ФОП:

- Єдиний податок – надано право не сплачувати єдиний податок на період з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану на території України.
- ЄСВ - з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після припинення або скасування воєнного стану надано право:

- не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе;
- за власним рішенням не сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України. Тобто ФОП, які є платниками єдиного податку 1 та 2 групи, мають право не сплачувати єдиний податок та ЄСВ за себе в зазначених вище періодах. Варто звернути увагу, що це є правом, а не обов'язком таких осіб, і рішення щодо сплати єдиного податку чи ЄСВ така особа приймає самостійно. При цьому, після припинення воєнного стану в Україні, обов'язок щодо сплати ЄП чи ЄСВ за місяці, в яких не сплачувалися єдиний податок та ЄСВ, відповідно до вказаних норм, відсутній.
- Звітність з єдиного податку - податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої груп є календарний рік (в цій частині ніяких змін не вносилось). Проте, зараз вже передбачено, що декларація платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця не заповнюється за період, в якому єдиний податок не сплачувався (у періоді з 01.04.2022 до припинення чи скасування воєнного стану).
- Звітність ЄСВ:
 - ЄСВ за себе: розрахунок єдиного внеску у складі податкової декларації не заповнюється за період, в якому єдиний внесок не нараховувався, не обчислювався та не сплачувався (за періоди на які надано право не сплачувати).
 - ЄСВ за найманих працівників, що мобілізовані на військову службу до ЗСУ:
 1. сума єдиного внеску за таких найманих працівників платник єдиного внеску розраховується та відображається у звітності платником єдиного внеску;
 2. для розрахунку використовуються дані звітності стосовно таких найманих працівників щодо суми нарахованого доходу у межах максимальної величини, на яку нараховується єдиний внесок, суми нарахованого єдиного внеску, суми донарахованого та зменшеного нарахування єдиного внеску таких найманих працівників;

3. на підставі розрахунку центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, формує бюджетні запити на отримання коштів на покриття сум несплаченого роботодавцями відповідно до цього пункту єдиного внеску;
4. вимоги щодо нарахування єдиного внеску на заробітну плату (дохід), що не перевищує розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, не застосовуються до заробітної плати (доходу) за останній календарний місяць (включно) у якому відбулась фактична демобілізація такого працівника.

Для III групи ФОП

- Ставка Єдиного податку - ставка для платників податків, що обрали III групу платника єдиного податку з особливостями оподаткування встановлюється в розмірі 2 % доходу.
- Розмір річного доходу - не застосовується обмеження щодо розміру річного доходу.
- ПДВ платника ЄП з особливостями - ФОП, що обрали III-тю групу платника єдиного податку з особливостями звільняються від обов'язку нарахування та сплати ПДВ за операціями з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, та при ввезенні товарів на митну територію України, а також від подання податкової звітності з податку на додану вартість, а їх реєстрація платником податку на додану вартість є призупиненою.
- Звітність та сплата ЄП з особливостями:
 - Податковий (звітний) період: дорівнює календарному місяцю.
 - Строк подання декларації: протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.
 - Форма податкової декларації платника єдиного податку третьої групи за ставкою 2 % доходу затверджена наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2022 № 124 «Про затвердження форми податкової декларації платника

єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05.05.2022 за № 495/37831.

- Сплата ЄП: сума податкового зобов'язання, зазначена платником податку в поданій ним податковій декларації, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації [40].

Економічна стабільність нашої країни залежить від платників податків, які активно працюють. Нові податкові зміни дають можливість підприємствам зекономити кошти на оподаткуванні та інвестувати їх у розвиток своєї діяльності, що сприяє збереженню та зростанню економіки. Водночас, суб'єкти підприємницької діяльності мають підтримувати економіку України і, де можливо, сплачувати податки добровільно для наповнення бюджету і забезпечення функціонування держави. Оскільки система оподаткування спрямована на стимулювання бізнесу та збільшення податкових надходжень для бюджету.

Введені пільги мають суттєвий позитивний вплив на малий та середній бізнес. Звільнення від сплати податків та зменшення податкового тягаря дають можливість ФОПам зекономити кошти, що можуть бути використані для підтримки бізнесу, виплати заробітної плати працівникам або інвестування в розвиток.

Крім того, пільги сприяють спрощенню ведення бізнесу, адже ФОПам не потрібно турбуватися про сплату податків та звітність у такі складні часи.

Важливо зазначити, що пільги не є універсальним рішенням для всіх проблем малого та середнього бізнесу. Деякі ФОПи все ж таки відчують труднощі через воєнні дії, і їм може знадобитися додаткова підтримка з боку уряду.

Очікується, що деякі з пільг, запроваджених для ФОПів під час війни, можуть бути збережені й після її закінчення. Це може стосуватися, зокрема, зниженої ставки єдиного податку та звільнення від ПДВ.

Але з часом можливе, на мою думку, поступове повернення до довоєнного законодавства щодо оподаткування ФОПів. Це буде відбуватися поступово, щоб не створювати додаткового навантаження на бізнес.

Загалом, введені податкові пільги є важливим кроком у підтримці бізнесу під час війни. Ці пільги допомагають зберегти робочі місця, стимулювати економічну активність та сприяти відновленню економіки після війни.

- 2) Уряд ввів нове рішення для полегшення діяльності підприємств під час воєнного стану, скасувавши будь-які санкції за порушення вимог щодо використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО/ПРРО). Це означає, що підприємства можуть проводити операції без використання РРО/ПРРО, і якщо вони не мають цих пристроїв, їм не загрожує штраф. Також, якщо підприємство має РРО/ПРРО, воно може його використовувати або припинити без штрафів.

Це рішення є важливим кроком на підтримку малого та середнього бізнесу в Україні. Цей крок має низку позитивних наслідків, такі як:

- Скасування санкцій за РРО/ПРРО значно спрощує ведення бізнесу для ФОПів, адже їм не потрібно турбуватися про штрафи за невикористання цих пристроїв. Це зменшує адміністративний тиск на підприємців і дає їм більше часу та ресурсів для зосередження на своїй основній діяльності.
- Зменшення адміністративних бар'єрів може стимулювати економічну активність, адже ФОПи будуть більш схильні розпочинати нові справи або розширювати вже існуючі.
- Багато ФОПів через війну втратили можливість використовувати РРО/ПРРО, або ж були змушені евакуюватися з місць їхнього розташування. Скасування санкцій дозволяє їм продовжувати свою діяльність без додаткових перешкод.
- ФОПи отримують гнучкість у виборі методів обліку та реєстрації розрахункових операцій. Це може бути особливо корисно в умовах воєнного стану, коли доступ до ресурсів та технологій може бути обмеженим.

Але незважаючи на позитивні наслідки, скасування санкцій РРО/ПРРО має і деякі застереження, як можливе зростання тіньової економіки, так як існує ризик, що деякі ФОПи можуть використовувати цю можливість для ухилення від сплати

податків, а це й призведе до того, що уряду буде складніше контролювати доходи ФОПів, що може призвести до втрат бюджетних надходжень.

Очікується, що скасування санкцій за РРО/ПРРО призведе до збільшення використання готівки в розрахунках. Це може мати негативні наслідки, адже готівка не контролюється так само, як безготівкові розрахунки.

Можливо, що скасування санкцій за РРО/ПРРО буде збережено й після закінчення воєнного стану. Це може бути зроблено для стимулювання розвитку малого бізнесу.

З часом можливе поступове відновлення вимог щодо використання РРО/ПРРО, це буде відбуватися поступово, щоб не створювати додаткового навантаження на бізнес.

3) Наступним кроком українського уряду, спрямованим на підтримку та стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу під час воєнного стану, є введення програми тимчасового переміщення підприємств з постраждалих регіонів. Згідно з цією програмою, українські суб'єкти бізнесу, що знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть скористатися державною допомогою для переведення своїх виробничих потужностей до західних областей України. Реалізація цієї програми ґрунтується на таких нормативно-правових актах:

- Постанова Уряду № 305 від 17.03.2022 [41] року, що регламентує безкоштовне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, що формується Міністерством економіки і передається до Міністерства інфраструктури;
- Розпорядження Уряду № 246-р від 25.03.2022 [42] року, що визначає план невідкладних заходів з переміщення виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або існує загроза бойових дій, на безпечну територію.

Ці підтримки, які надає уряд України в умовах воєнного стану, мають потенціал стимулювати та допомагати вітчизняному бізнесу у зоні конфлікту. Дозвіл на тимчасове переміщення підприємств з постраждалих регіонів до

безпечних територій, разом із забезпеченням безкоштовного перевезення майна, може бути важливим кроком для збереження бізнесу та його розвитку навіть в умовах кризової ситуації.

Перше, що варто відзначити, це можливість збереження виробничих потужностей та збереження робочих місць. Тимчасове переміщення підприємств дозволить їм уникнути значних збитків через втрату обладнання, зруйновані будівлі та зупинку виробництва через бойові дії.

Друге, така програма може сприяти стабілізації економічної ситуації в країні. Заходи, спрямовані на підтримку підприємств, допоможуть зберегти економічну активність у безпечних регіонах та запобігти загостренню економічної кризи.

Однак, варто врахувати деякі потенційні недоліки та виклики, пов'язані з цими заходами. Наприклад, необхідність уважного контролю за використанням державної допомоги, щоб уникнути можливих випадків корупції та недостатньої ефективності використання ресурсів.

Також важливо врахувати можливість втрати для економіки зони, з якої відбувається переміщення підприємств. Це може включати втрату податкових надходжень, зменшення працездатності промислових ринків та втрату кваліфікованих робочих сил.

Тенденція цієї підтримки позитивна, Очікується, що кількість підприємств, які скористаються програмою, буде зростати. Це пов'язано з тим, що бойові дії тривають, і все більше підприємств змушені евакуюватися з небезпечних регіонів. Можливо, що програма буде розширена на інші регіони України, окрім західних областей. Це буде залежати від розвитку ситуації на фронті та потреб бізнесу. Уряд може збільшити обсяги державної допомоги підприємствам, які беруть участь у програмі. Це може включати в себе надання фінансової допомоги, податкові пільги, допомогу з пошуком приміщень тощо.

В майбутньому на базі регіонів, які прийняли евакуйовані підприємства, можуть бути створені нові економічні зони з пільговими умовами ведення бізнесу. Можливо, що програма тимчасового переміщення підприємств буде збережена й

після закінчення воєнного стану. Це може бути зроблено для того, щоб допомогти підприємствам відновитися та розвиватися.

У цілому, ці заходи виглядають як розумний спосіб підтримати бізнес та зберегти економічну стабільність в умовах воєнного стану. Важливо продовжувати моніторити їх ефективність та вчасно коригувати стратегію відповідно до змін у ситуації.

- 4) У сучасних умовах важливим завданням Уряду є розробка та впровадження програм фінансової підтримки для стимулювання розвитку підприємництва. Це може відбуватися через спеціальні державні установи або шляхом сприяння розвитку кредитних відносин між підприємствами та комерційними банками.

Державні програми можуть включати надання кредитів підприємствам з різними умовами залежно від галузі діяльності, розміру підприємства та загальних стратегічних цілей економічного розвитку. Наприклад, підтримка мікро-, малих та середніх підприємств здійснюється через Німецько-Український фонд, утворений спільно з Урядом та Національним банком України.

Також уряд активізував кредитування через комерційні банки, розширюючи доступ до програм кредитування для середніх і великих підприємств. Зміни в програмі "Доступні кредити 5–9%" спрямовані на підтримку підприємців у відновленні та модернізації їхніх підприємств під нові умови.

Розробка та впровадження програм фінансової підтримки для стимулювання розвитку підприємництва в сучасних умовах важлива та актуальна задача для уряду. Державні програми, такі як надання кредитів підприємствам через спеціальні установи або сприяння розвитку кредитних відносин з комерційними банками, можуть стати ефективними інструментами у підтримці бізнесу, особливо під час воєнного конфлікту.

Наприклад, програми підтримки мікро-, малих та середніх підприємств через утворення фондів спільно з державою або національним банком можуть допомогти підприємствам забезпечити необхідні фінансові ресурси для збереження

виробництва та розвитку в умовах непевності та обмежень, що супроводжують воєнний стан.

Активізація кредитування через комерційні банки та розширення доступу до програм кредитування для середніх і великих підприємств також можуть стати важливими джерелами фінансування для бізнесу. Зміни в програмах кредитування, спрямовані на підтримку відновлення та модернізації підприємств, можуть сприяти їх адаптації до нових умов та вимог ринку під час війни.

Тенденція розвитку програм фінансової підтримки очікує, що в найближчі роки обсяги державної підтримки підприємництва будуть зростати, держава буде надавати пріоритетну підтримку підприємствам, які працюють у стратегічно важливих галузях економіки, а в майбутніх перспективах зростання доступності фінансування може стимулювати приплив інвестицій в українську економіку та розвиток підприємництва призведе до створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття.

Ці підтримки можуть допомогти ФОПам у збереженні бізнесу та забезпеченні стабільності в умовах війни, зменшуючи фінансові ризики та сприяючи розвитку економічної активності. Проте важливо, щоб ці програми були належним чином організовані та мали ефективний механізм контролю за використанням державних ресурсів, щоб уникнути можливих випадків корупції та забезпечити максимальну користь для бізнесу та економіки в цілому.

- 5) Останнє рішення Уряду, спрямоване на полегшення діяльності підприємств під час воєнного стану, полягає в скасуванні проведення перевірок. Спочатку було прийнято рішення припинити практично всі види перевірок, що стосуються діяльності бізнесу, включаючи камеральні та територіальні. Проте потім ці рішення були скориговані і внесені відповідні зміни до законодавства. Одним із нововведень, що було запроваджено на період воєнного або надзвичайного стану, а також протягом трьох місяців після його завершення або скасування, є встановлення мораторію на проведення перевірок з питань нарахування, декларування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ). Таким чином,

перевірки, які розпочалися до 24 лютого, були призупинені, і штрафні санкції та пені за порушення правил нарахування, декларування та сплати ЄСВ на цей період не застосовуються.

Скасування проведення перевірок підприємств під час воєнного стану є важливим рішенням уряду, спрямованим на полегшення умов діяльності бізнесу в умовах кризової ситуації. Такий крок допомагає зменшити адміністративні та фінансові труднощі для підприємств, що може бути критичним у період війни, коли стабільність та продуктивність бізнесу стають особливо важливими.

Встановлення мораторію на проведення перевірок з питань нарахування, декларування та сплати ЄСВ також має свої позитивні наслідки. Це дозволяє підприємствам уникнути додаткового фінансового тиску та негативних наслідків, пов'язаних з можливими штрафами та пенями за порушення податкового законодавства в умовах кризи.

Для ФОПів ці заходи можуть мати велике значення, допомагаючи їм зосередитися на збереженні бізнесу та виживанні протягом воєнного конфлікту, замість витрат на виконання адміністративних обов'язків та сплату штрафів. Вони можуть використати цей час для реорганізації своєї діяльності, пошуку нових можливостей та адаптації до нових умов.

Однак, важливо, щоб ці заходи були тимчасовими і не викликали зловживань. Необхідно мати ефективний механізм контролю за використанням цих підтримок, а також ретельно вивчити їхній вплив на фіскальну ситуацію країни та економічний розвиток у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Скасування перевірок може призвести до зростання кількості порушень з боку підприємств. Це може стосуватися, зокрема, несплати податків та зборів, порушення трудового законодавства. Але в майбутній перспективі можливо, що перевірки підприємств будуть відновлені після закінчення воєнного стану. Це буде зроблено для того, щоб забезпечити дотримання закону та наповнення бюджету.

3.2 Сценарії розвитку ФОПів в Україні у повоєнний період

Війна в Україні завдала значної шкоди економіці країни, в тому числі й малому та середньому бізнесу, який представлений в основному фізичними особами-підприємцями. За період з квітня 2022 року по вересень 2023 року свою роботу припинили 290 910 ФОПів через бойові дії, окупацію або інші фактори, пов'язані з війною.

Однак, незважаючи на значні втрати, малий та середній бізнес має значний потенціал для відновлення та розвитку в повоєнний період. ФОПи відіграють важливу роль у забезпеченні зайнятості населення, стимулюванні економічного зростання та розвитку регіонів.

Після тяжких воєнних років та післявоєнного занепаду, ФОПи стануть каталізатором змін у суспільстві, сприяючи відновленню підприємницької активності та стимулюючи економічний зріст.

Початковий етап розвитку ФОПів в Україні буде складним через відсутність необхідної правової бази та економічного досвіду, так як Україна, в першу чергу, буде прямувати до вступу в Європейський Союз, але є певні нюанси в оподаткуванні ФОПів по законодавству ЄС.

Україна повинна припинити використання спрощених податків для ухилення від податкування, якщо прагне в майбутньому стати членом Євросоюзу [43].

Україна взяла на себе зобов'язання у рамках нового меморандуму з МВФ [44]. Йдеться про відміну пільгової ставки на рівні 2% для III групи єдиного податку. Також про поновлення повноцінних податкових перевірок, повернення штрафів за невикористання касових апаратів, про вдосконалення системи спрощеного оподаткування в цілому та про запуск автоматичного обміну податковою інформацією.

Спрощена система використовується для ухилення від сплати зарплатних податків. Україні необхідно вибрати: чи членство в ЄС, чи милі добрі схеми ухилення від податків. Поєднати не вийде. Війна, звичайно, не найкращий час займатися боротьбою із «зарплатними ФОП». Але Україна не зможе набути

членства в Євросоюзі, маючи подібні схеми ухилення. Тому рано чи пізно, нам доведеться заблокувати можливість використовувати спрощення податків для ухилення від оподаткування. Є два шляхи вирішення цього питання. Перший — розробка певних критеріїв пов'язаності, за якими можна визначити участь підприємців-фізосіб у подібних схемах. Скажімо, коли один і той самий бухгалтер обслуговує відразу кілька ФОП з ідентичною діяльністю з надання послуг одній й тій ж юрособі. Або ж коли підприємець фактично господарську діяльність не веде, а його взаємовідносини з компанією дуже нагадують трудові. Другий шлях — заборона ФОП третьої групи єдиного податку працювати з юридичними особами. Але цей варіант досить радикальний. Ці процеси мають відбуватися з одночасним злиттям зарплатних податків (ПДФО та ЄСВ) та зменшенням ефективної ставки до 25% (на сьогодні вона становить 42%). Знижувати зарплатні податки доцільно за умови одночасної детінізації зарплат [43].

ФОПи були і будуть важливим елементом економіки України, забезпечуючи значний обсяг робочих місць та внесок у загальний валовий внутрішній продукт. Вони гнучкі та адаптивні до змін у внутрішній та зовнішній економічній ситуації, що дозволяє їм «вижити» під час криз та навіть розвиватися в умовах конкуренції.

Однак, як і завжди, існують і проблемні аспекти розвитку ФОПів, такі як високий рівень конкуренції, складнощі з оподаткуванням під час вступу в ЄС та доступом до фінансових ресурсів.

Ще одним викликом для ФОПів України, на мою думку, буде розвиток будівельної та логістичної сфери. У повоєнний період українські ФОПи в будівельній сфері та логістиці відіграють важливу роль у процесі відбудови країни та забезпеченні ефективності торговельних потоків. Для прогнозування їхнього майбутнього розвитку необхідно враховувати ряд ключових факторів.

По-перше, рівень інвестицій у будівельну сферу визначатиме швидкість відновлення та розвитку інфраструктури після конфлікту та впливатиме на активність ФОПів у цьому секторі. Залучення іноземних інвестицій та розвиток внутрішнього ринку може стати каталізатором для зростання цього сектору.

По-друге, реформи у будівельній сфері, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату, спрощення процедур отримання дозволів та підвищення якості будівництва, будуть визначати умови для розвитку ФОПів у цьому напрямку. Реалізація ефективних стратегій управління проектами та використання новітніх технологій може сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Через російську агресію в Україні, за оцінками експертів, зруйновано майже 160 тисяч будівель та споруд (приблизно 20 тисяч із них – багатоповерхові), більше 25 тисяч кілометрів доріг, понад 300 мостів, більше 3200 освітніх та понад 800 медичних закладів. Тож після війни на нас чекає виконання безпрецедентного для сьогодення завдання – відбудови усього, знищеного ворогом. Причому, відбудовувати треба на якісно новому рівні – з «поглядом у майбутнє» та з урахуванням сучасних цивілізаційних стандартів і вимог. Тобто, українська відбудова має супроводжуватися масштабною модернізацією – не лише зруйнованого, а усієї країни [45].

По-третє, логістичний напрямок відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування економіки, особливо на деокупованих територіях. Розвиток транспортної інфраструктури, включаючи дороги, залізницю, морські та повітряні шляхи, впливатиме на зростання попиту на логістичні послуги та розвиток ФОПів у цьому секторі. Логістика відіграє важливу роль навіть в соціальному секторі, коли населення, що виїхало з окупованих територій закордон або в більш безпечні міста, захочуть повернутись додому та будуть перевозити своє майно, накоплене за роки, на деокуповану територію.

У майбутньому сценарії розвитку ФОПів у будівельній сфері та логістиці будуть залежати від комплексного підходу до реформ, інвестиційної активності, а також від глобальних тенденцій у сфері будівництва та торгівлі. Забезпечення стабільного та прозорого регулювання, підвищення ефективності управління та використання сучасних технологій будуть визначати успіх підприємств у цих галузях у майбутньому.

Крім цих важливих аспектів – будівництва та логістики, не малу частину вагомості подальшого розвитку є оборонне-промислове виробництво.

По-перше, ефективність розвитку оборонного сектору буде залежати від урядової політики та стратегічного планування. Залучення інвестицій у наукові дослідження та розвиток новітніх технологій, а також створення стимулів для підтримки малих та середніх підприємств може стати фактором стимулювання росту ФОПів у цій сфері.

По-друге, важливо враховувати геополітичні та міжнародні впливи. Співпраця з міжнародними партнерами та участь в оборонних програмах може стати джерелом замовлень для українських ФОПів, сприяючи їхньому розвитку та збільшенню конкурентоспроможності на світовому ринку.

По-третє, важливим фактором є технологічний прогрес та інновації. Впровадження новітніх технологій у виробництво, автоматизація процесів та підвищення якості продукції можуть забезпечити конкурентні переваги для ФОПів у сфері оборонного виробництва.

У цілому, розвиток ФОПів в Україні у повоєнний період буде надзвичайно важливим для економічного відродження країни. З врахуванням відповідних заходів підтримки та регулювання, цей сектор продовжить відігравати ключову роль у забезпеченні стійкого та стабільного економічного зростання, сприяючи підприємництву та розвитку соціально-економічної сфери країни.

3.3 Розробка практичних рекомендацій стимулювання розвитку бізнесу

Підтримка українського бізнесу в умовах війни є надзвичайно важливою для збереження економічної стабільності та здатності країни функціонувати. На цьому етапі найбільш необхідними для України є такі інструменти та кроки щодо стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу:

- оперативне впровадження нових стандартів і законів щодо соціально-економічного розвитку України з урахуванням фактора безпеки і бойових дій:

країна навіть під час війни має повноцінно навчатися, розвиватися, працювати та розбудовуватися;

– допомога й налагодження стійких до кризових умов каналів збуту вітчизняної продукції на експорт, запровадження системи податково-митного стимулювання експортних операцій;

– посилення якості, кількості та доступності наявної фінансової підтримки для суб'єктів бізнесу, а також упровадження нових механізмів фінансової підтримки. Уряд може надавати фінансову допомогу у вигляді грантових програм, субсидій, надання позик за пільговими умовами. Це може допомогти компаніям зберегти ліквідність і зменшити фінансове навантаження;

– формування оптимальної моделі системи оподаткування, яка буде забезпечувати стабільність і передбачуваність податкового середовища. Також уряд повинен продовжувати надавати пільги на сплату податків або відстрочки з їхнім погашенням. Це може допомогти знизити фінансовий тиск на бізнес в умовах економічної нестабільності;

– більш швидке відновлення інфраструктури (у тому числі енергетичної та транспортної) за рахунок міжнародних грантів, фондів, траншів, допомоги;

– зменшення адміністративних перешкод і бюрократичних процедур, що може поліпшити бізнес-середовище та стимулювати підприємництво;

– розробка програм підтримки для інноваційних проєктів та досліджень. «Нові програми, спрямовані на підтримку відродження бізнесу, повинні стимулювати суб'єктів господарювання до впровадження більш інноваційних і стійких практик, які охоплюють принципи циркулярної та зеленої економіки, чистого нульового рівня викидів, зниження енергоємності виробництва та сприяння співпраці»;

– запровадження більш ефективної державної системи перекваліфікації населення під наявні та перспективні потреби бізнес-структур;

– створення мережі інформаційно-консультативної підтримки підприємництва для забезпечення бізнес-структур актуальною інформацією про стан війни, економічні умови, можливості підтримки та розвитку. Це

може сприяти зменшенню невизначеності розвитку ситуації в Україні та допомогти суб'єктами господарювання приймати обґрунтовані управлінські рішення [46].

Україна, як країна з великим потенціалом для розвитку бізнесу, стикається з численними викликами і перешкодами. Щоб забезпечити стійкий економічний розвиток, необхідно впроваджувати ефективні стратегії стимулювання підприємництва та бізнесу. Головні рекомендації, на мою думку, будуть включати в себе:

1) Спрощення адміністративних процедур

Одні з основних перешкод для бізнесу в Україні - це складність адміністративних процедур. Для стимулювання розвитку бізнесу необхідно спростити процедури реєстрації підприємств, отримання дозволів та ліцензій. Це допоможе зменшити бюрократичні перешкоди і знизити витрати часу та ресурсів для підприємців.

2) Підтримка малих і середніх підприємств

Малі і середні підприємства є основними джерелами економічного зростання та створення робочих місць. Для їх підтримки необхідно впроваджувати програми фінансової підтримки, надавати доступ до кредитів за пільговими умовами та навчальні курси з підприємництва та управління, що зараз держава активно впроваджує це на законодавчому рівні.

3) Розвиток інфраструктури та технологій

Інфраструктура та доступність сучасних технологій грають важливу роль у розвитку бізнесу. Інвестиції в будівництво та модернізацію інфраструктури, в тому числі транспортної та комунікаційної, сприятимуть збільшенню конкурентоспроможності підприємств. Також важливо стимулювати впровадження сучасних технологій в бізнес-процеси, що підвищить їх ефективність і продуктивність.

4) Поліпшення інвестиційного клімату

Приваблення іноземних інвестицій грає ключову роль у розвитку бізнесу. Для цього важливо забезпечити стабільність правового середовища, боротьбу з

корупцією, підвищити прозорість та передбачуваність урядової політики. Також важливо розвивати партнерські відносини з міжнародними організаціями та іншими країнами з метою спільного економічного розвитку.

5) Освіта та підготовка кадрів

Розвиток бізнесу потребує наявності кваліфікованих кадрів. Необхідно зміцнювати систему освіти, спрямовуючи її на практичні навички та знання, які потрібні для успішного ведення бізнесу. Також важливо розвивати систему підвищення кваліфікації та навчання підприємців.

Стимулювання розвитку бізнесу в Україні - це складний, але надзвичайно важливий процес. Шлях до стабільного економічного зростання включає в себе спрощення адміністративних процедур, підтримку малих і середніх підприємств, розвиток інфраструктури та технологій, поліпшення інвестиційного клімату, а також освіту та підготовку кадрів. Реалізація цих заходів допоможе створити сприятливі умови для розвитку підприємництва, повернення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності економіки країни. Відновлення українського бізнесу під час війни вимагає комплексного підходу та ретельного планування. Найближчим часом бізнес не в силах подолати наявні перешкоди самотужки, тому важливо, щоб органи державної влади різних рівнів, суб'єкти господарювання, міжнародні партнери «об'єднали свої зусилля для сприяння економічному відродженню шляхом трансформації бізнесу, розвитку нових ланцюгів постачань, установлення ділових партнерств та співпраці, оптимізації витрат і фінансової підтримки». У середньостроковій перспективі суб'єкти бізнесу «потребуватимуть підтримки для сталого відновлення шляхом упровадження інноваційних практик, залучення імпаکت-інвестування та інвестування з урахуванням оптимальних екологічних, соціальних та управлінських факторів, створення робочих місць та адаптації до стандартів і правил ЄС. Важливим пріоритетом є сприяння розвитку галузей із високим потенціалом стати рушійною силою економічного розвитку (сільське господарство та харчова промисловість, ІТ, будівництво та інфраструктура)». Незважаючи на всі виклики та труднощі, війна також може спонукати підприємців до творчого мислення, пошуку нових можливостей та

розвитку стратегій виживання. Важливо враховувати, що в умовах кризи деякі компанії можуть виявити свою гнучкість та інноваційний потенціал, змінити напрям діяльності та навіть стати лідерами на ринку після кризи. Суб'єктам бізнесу необхідно усвідомити, що ті підходи до організації виробництва, просування продукції на ринки, інструменти конкурентної боротьби, які були актуальними та демонстрували свою ефективність ще кілька років або й місяців тому, кардинально трансформуються. З огляду на це, розробка нових поведінкових сценаріїв для бізнесу є нагальним та вкрай важливим завданням [46].

Для успішної реалізації цих рекомендацій необхідно активна взаємодія між урядом, бізнес-спільнотою та громадськістю. Уряд повинен бути готовим до впровадження необхідних реформ та змін у законодавстві, а також забезпечити ефективний моніторинг та контроль за їх виконанням. Бізнес-спільнота має активно висувати свої пропозиції та вимоги до уряду, а також брати участь у розвитку програм та проектів, спрямованих на підтримку бізнесу. Громадськість, у свою чергу, повинна бути обізнаною з економічними процесами країни та підтримувати ініціативи, спрямовані на стимулювання розвитку бізнесу.

У цілому, розвиток бізнесу в Україні потребує комплексного підходу та спільних зусиль всіх зацікавлених сторін. Тільки таким чином можна досягти стійкого економічного зростання, забезпечити соціальну стабільність та підвищити якість життя громадян

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження та аналізу даних розвитку ФОПів в Україні під час війни, були зроблені наступні висновки:

1. Визначено економічну сутність, особливості функціонування та переваги ФОПів. Фізична особа-підприємець – це суб'єкт господарювання, який має право виконувати роботи або надавати послуги як незалежний підрядник. ФОПи забезпечують гнучкість та адаптивність економіки, сприяють конкуренції та інноваціям. Вони діють на основі спрощених процедур реєстрації та ведення обліку, що робить їх доступними для широкого кола людей. Перевагами ФОПів є простота ведення бізнесу, низькі податки, свобода дій та можливість отримувати високий прибуток.
2. Розкрита роль ФОПів в економіці країни, яка полягає в тому, що вони здійснюють значний внесок у ВВП України, створюють робочі місця, сплачують податки та стимулюють економічне зростання. Основними тенденціями розвитку ФОПів визначено: збільшення кількості підприємців, зміна структури індивідуальних підприємців, більш широке використання онлайн-інструментів, зростання попиту на підтримку з боку держави та зростання впливу ФОПів на економіку.
3. Проведений аналіз нормативно-правової бази демонструє, що ФОПи регулюються Господарським Кодексом, Законом "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва", Законом "Про бухгалтерський облік", Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25, Податковим Кодексом. Обґрунтовано доцільність використання для України досвіду Європейських країн, що активно підтримують малий та середній бізнес, запроваджуючи пільгове оподаткування, кредитування, спрощену реєстрацію, інформаційну та фінансову підтримку.
4. На основі аналізу динаміки розвитку ФОПів у різні періоди, зокрема під час війни, виявлено їх вразливість до зовнішніх факторів та нестабільності. Однак, водночас виявлено, що в умовах кризи і конфлікту можуть виникати нові

- можливості для оптимізації стратегій та розвитку бізнесу, які полягають в відновленні зруйнованої інфраструктури, виробництві товарів для армії та оборони і переходу на нові ринки.
5. Вплив війни на функціонування ФОПів полягає у виникненні таких викликів, як: знищення майна та інфраструктури, переміщення та міграція людей, зрушення ланцюгів постачання, зростання цін та зменшення попиту. Визначено, що основними проблемами є неформальна зайнятість, підвищені витрати виробництва, заборона на закордонні відрядження для чоловіків, більш складна логістика, труднощі із забезпеченням обіговими коштами, обмежена підтримка з боку держави та місцевої влади, перебої в електропостачанні, включно зі зростанням вартості енергії, як-от газу та електрики.
 6. Визначено можливості для оптимізації стратегій та підтримки ФОПів для забезпечення стійкого розвитку в умовах нестабільності, які полягають у розробці енергетичної стратегії для зменшення залежності від імпорту енергетичних ресурсів, у впровадженні транспортної (логістичної) стратегії для оптимізації постачання сировини та доставки продукції в умовах обмежень руху та логістичних перешкод, а також у розробці стратегії розвитку підприємства, що базується на гнучких виробничих процесах та адаптивному управлінні для ефективного протистояння змінам у бізнес-середовищі. Здатність ФОПів адаптуватись до нових реалій та скористатися новими можливостями буде ключовою для їх виживання та успішного розвитку в повоєнний період.
 7. Здійснена оцінка заходів державної політики підтримки та стимулювання бізнесу в Україні під час війни: а саме нові Закони про Податки, рішення про РРО/ПРРО, програми тимчасового переміщення підприємств з постраждалих регіонів, фінансової підтримки для стимулювання розвитку підприємництва та скасування перевірок, які дозволяють зберегти робочі місця, спростити ведення бізнесу, зберегти економічну активність у безпечних регіонах та запобігти загостренню економічної кризи
 8. У контексті повоєнного періоду основними перспективи розвитку ФОПів визначено розвиток будівельної, логістичної та обороно-промислової сфери.

Обґрунтовано, що сценарії та практичні рекомендації щодо подальшого розвитку ФОПів мають розроблятися з урахуванням особливостей українського бізнес-середовища та поточних викликів такі як майбутній вступ до ЄС та підлаштування до його законодавства, а саме відміна пільгової ставки на рівні 2% для III групи єдиного податку та заборону на співпрацю з юридичними особами. Для успішної реалізації практичних рекомендацій необхідна активна взаємодія між урядом, бізнес-спільнотою та громадськістю.

Результати дослідження підкреслюють важливість подальшого вивчення та розробки стратегій для підтримки та стимулювання розвитку фізичних осіб-підприємців в Україні з метою зміцнення економічної стійкості та підтримки підприємницької ініціативи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ануфрієва О.Л., Пальчевська Т.Г., Лагоцька Г.М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. / За науковою ред. О. Л. Ануфрієвої/ - Івано-Франківськ, «Лілея НВ», - 2014. – 302 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/pidpryemn_diyaln.pdf
2. М.В. Скиба. Еволюція наукових поглядів зарубіжних вчених щодо сутності поняття «підприємець» (22.05.2014) URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2014/14.pdf
3. Власний бізнес: яку форму ведення обрати? URL: <https://www.pkr.org.ua/vlasnij-biznes-yaku-formu-vedennya-obrati/>
4. Фізична особа-підприємець (ФОП). URL: <https://www.expatpro.co/blog/osoba-fop/>
5. Групи ФОП в Україні: як обрати найвигіднішу для власної справи (04.10.2023). URL: <https://kosht.media/hrupy-fop-v-ukraini-iaak-obraty-nayvyhidnishu-dlia-vlasnoi-spravy/>
6. ФОП (фізособа-підприємець) (17.07.2023) URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7235-fzichna-osoba-pdprimets-fop>
7. Г.А. Лех. Світовий досвід розвитку підприємств малого бізнесу. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/svitoviy-dosvid-rozvitku-pidpriemstv-malogo-biznesu/viewer>
8. Абсолютний рекорд. Під час війни українці відкрили рекордну кількість ФОПів (21.02.2024). URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/rekordna-kilkist-fop-ukrajincyami-stvorena-za-2023-2024-roki-50394612.html>
9. Скільки айтівці в Україні: лише +1,3% ІТ-ФОПів за рік, жінки частіш відкривали ФОП, а чоловіки – закривали (11.03.2024). URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2024/>

10. Олексій Павліш. Українці вже понад 400 тисяч разів відкрили ФОП через «Дію» (15.09.2023).. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/15/704382/>
11. Мстислав Банік. Які цифрові послуги доступні для підприємців у «Дії» (02.03.2023). URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/2/697617/>
12. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональні аспекти (04.03.2024). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viyny-rehionalni>
13. Господарський Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
14. Закон України: Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
15. Закон України: Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
16. Закон України: Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
17. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
18. Правовий статус фізичної особи-підприємця. URL: <https://advislgl.if.ua/pravoviy-status-fizichnoyi-osobi-pidpriyemtsya/>
19. Фопономіка. Економіка українських фопів в реальному часі. URL: <https://opendatabot.ua/open/foponomics>
20. Приріст ФОПів у 2021 році був найбільшим за останні п'ять років, - дослідження (21.02.2022). URL: <https://rubryka.com/2022/01/21/pryrist-fopiv-u-2021-rotsi-buv-najbilshym-za-ostanni-p-yat-rokiv-doslidzhennya/>
21. В Україні збільшується кількість ФОПів (09.04.2024). URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1078400.html>

22. Юрій Тарасовський. Кількість ФОПів в Україні перевищила 2 млн. Приріст малих і середніх бізнесів б'є довоєнні рекорди (04.09.2023). URL: <https://forbes.ua/news/kilkist-fopiv-v-ukraini-perevishchila-2-mln-pririst-malikh-ta-serednikh-biznesiv-be-dovoenni-rekordi-04092023-15783>
23. Ритейл в топі напрямків: у 2023 році українці відкрили рекордну кількість ФОПів (інфографіка) (23.02.2024). URL: <https://www.ucsc.org.ua/rytejl-v-topi-napryamkiv-u-2023-roczy-ukrayinczi-vidkryly-rekordnu-kilkist-fopiv-infografika/>
24. Фопономіка під час великої війни: кількість фопів в Україні сягла за 2 млн (04.09.2023). URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2023>
25. 56% нові фопів в Укарїні у 2023 році відкрили жінки (20.11.2023). URL: <https://opendatabot.ua/analytics/businesswoman-in-war-2023>
26. Тетяна Матяш. Від початку року через «Дію» відкрили рекордну кількість ФОПів – 57 665 (05.04.2024). URL: https://lb.ua/economics/2024/04/05/607031_vid_pochatku_roku_cherez_diyu_vidkrili.html
27. Відновили роботу понад 80% малого та середнього бізнесу, які зупинялися через воєнні дії (20.02.2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3829720-vidnovili-robotu-ponad-80-malogo-ta-serednogo-biznesu-aki-zupinalisa-cerez-voenni-dii.html>
28. Анастасія Дячкіна. Росія завдала українській інфраструктурі збитків на понад 151 мільярд доларів – KSE (04.10.2023). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/4/705100/>
29. Альона Кириченко. Релокація бізнесу через війну: які регіони для цього найбільш затребувані (23.10.2023). URL: <https://www.unian.ua/economics/other/relokaciya-biznesu-cherez-viynu-yaki-regioni-dlya-cogo-naybilsh-zatrebuvani-12433224.html>
30. Логістика в умовах війни. Як зберегти та підтримувати експортні поставки? (24.05.2023). URL: <https://www.mikhailenko.com.ua/24-05-2023/logistyka-v-umovah-vijny-yak-zberegty-ta-pitrymuvaty-eksportni-postavky/>

31. Марія Репко. На що найбільше зросли ціни в Україні в період війни (30.12.2022). URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/30/695607/>
32. Падіння доходів та зростання середнього чеку. Як і на що українці витрачали гроші у 2023-му (01.02.2024). URL: <https://www.ucsc.org.ua/padinnyya-dohodiv-ta-zrostannya-serednogo-cheku-yak-i-na-shho-ukrayinczi-vytrachaly-groshi-u-2023-mu/>
33. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. [19-21 с.] URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>
34. Що таке дерегуляція? (01.05.2023). URL: <https://brdo.com.ua/news/shho-take-deregulyatsiya/>
35. Марія Мигал. Відновлення бізнес-клімату в Україні: фінансові та ресурсні можливості (14.04.2023). URL: <https://iaa.org.ua/articles/vidnovlennya-biznes-klimatu-v-ukrayini-finansovi-ta-resursni-mozhlyvosti/>
36. Закон України: Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T222120?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.77890836.1802309970.1714568282-486199246.1713381048#_gl=1*12niibw*_gcl_au*MTI4OTgwNTgyOS4xNzEzMzgXMDQ3
37. Закон України: Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T222142?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.252553225.1802309970.1714568282-486199246.1713381048#_gl=1*bs7hfa*_gcl_au*MTI4OTgwNTgyOS4xNzEzMzgXMDQ3

38. Закон України: Про внесення до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, назвичайного стану. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T222173?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.252553225.1802309970.1714568282-486199246.1713381048#_gl=1*bs7hfa*_gcl_au*MTI4OTgwNTgyOS4xNzEzMzgxMDQ3
39. Закон України: Про внесення до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T222192?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.190613803.1802309970.1714568282-486199246.1713381048#_gl=1*1muigtl*_gcl_au*MTI4OTgwNTgyOS4xNzEzMzgxMDQ3
40. ФОП під час війни: особливості оподаткування та звітності (15.06.2022). URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211513_fop-pd-chas-vyni-osoblivost-opodatkuvannya-ta-zvtnost
41. Постанова від 12 квітня 2022 р. №435 Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 р. №305. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-17-bereznia-2022-r-305-435>
42. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2022 р. №246-р Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з території, де ведуться бойові дії та/жабо є загроза бойових дій, на безпечну територію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-p#Text>

43. Нам треба вибрати: членство в ЄС чи ухилення від податків». Гетманцев розповів, чому Україна має відмовитися від «спроценки» (11.02.2023). URL: <https://dou.ua/lenta/news/tax-reform-in-ukraine-2023/>
44. Меморандум про економічну і фінансову політику щодо нової програми розширеного фінансування для України від 24 березня 2023 р. та Лист про наміри. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/memorandum_pro_ekonomichnu_i_finansovu_politiku_shchodo_novoi_programi_rozshirenogo_finansuvannia_dlia_ukraini_vid_24_bereznia_2023_r_ta_list_pro_namiri-4027
45. Нотатки з Будівельного форуму «Енергоефективне відновлення України» (19.02.2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3829071-vidnovlenna-po-vijni-buduvati-krase-niz-bulo-zelenise-ta-inkluzivnise.html>
46. Мельник, Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення (вересень 2023). URL: https://www.researchgate.net/publication/377290178_Ukrainskij_biznes_v_umovah_vijni_sucasnij_stan_problemi_ta_slahi_ih_virisenna

Ім'я користувача:
Економічної теорії Журба Тетяна

ID перевірки:
1016253281

Дата перевірки:
15.05.2024 11:45:10 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
15.05.2024 15:23:42 EEST

ID користувача:
100005720

Назва документа: Досіна Д.І. Аналіз розвитку ФОПів в Україні під час війни

Кількість сторінок: 71 Кількість слів: 14644 Кількість символів: 110243 Розмір файлу: 245.82 KB ID файлу: 1016039645

40.9% Схожість

Найбільша схожість: 4.15% з Інтернет-джерелом (<https://uba.ua/eng/news/fop-pid-chas-vijny-osoblyvosti-opodatkuvann>).

39.5% Джерела з Інтернету

491

Сторінка 73

13.3% Джерела з Бібліотеки

322

Сторінка 81

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

6